

Häापuku itse tehden

Tutkimus 2000-luvulla itse tehdyistä häापuvuista, häापuvun merkityksistä ja tekemisen lähtökohdista

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteellinen tiedekunta
Kasvatustieteiden osasto
Käsityönopettajankoulutus
Pro gradu -tutkielma
Käsityötiede
Huhtikuu 2017
Saila Hellsten

Ohjaaja: Pirita Seitamaa-Hakkarainen

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen		Laitos - Institution - Department Kasvatustieteiden osasto	
Tekijä - Författare - Author Saila Hellsten			
Työn nimi - Arbetets titel Hääpuku itse tehden. Tutkimus 2000-luvulla itse tehdyistä hääpuvuista, hääpuvun merkityksistä ja tekemisen lähtökohdista.			
Title The self-made wedding dress. A study of self-made wedding dresses, the meanings of wedding dresses and motivations for making.			
Oppiaine - Läroämne - Subject Käsityötiede			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Pirita Seitamaa-Hakkarainen		Aika - Datum - Month and year Huhtikuu 2017	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 70 s + 8 liites.
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Suomessa 2000-luvulla itse tehtyjä hääpukuja. Kiinnostuksen kohteena ovat hääpuvun ja tekemisen merkitykset itse hääpukunsa tehneelle morsiamelle. Lisäksi tarkastellaan syitä, miksi osa morsiamista on tehnyt hääpukunsa itse, sekä eritellään, millaisia hääpukuja on tehty itse. Hääpuvun ja itse tekemisen merkitysten sekä tekemisen lähtökohtien tarkastelua pohjustivat nykyhäiden, pukeutumisen ja erityisesti morsiamen pukeutumisen sekä käsitöiden tekemisen ja DIY-toiminnan motiivien teoreettinen tarkastelu.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineistona oli käsityö- ja hääaiheisissa Facebook-ryhmissä, sähköpostilistoilla ja keskustelufoorumeilla jaetun verkkokyselyn avoimet vastaukset sekä kyselyn yhteydessä kerätyt valokuvat itse tehdyistä hääpuvuista. Verkkokyselyyn vastasi 59 morsianta. Valokuvia aineistossa oli yhteensä 41 kappaletta 25 eri hääpuvusta. Aineiston analyysissä sovellettiin teoriasidonnaista sisällönanalyysia Atlas.ti -ohjelmaa apuna käyttäen.</p> <p>Useimmille morsiamille hääpuvulla on erityistä arvoa, mikä näkyi tietyn hääpuvun mallin unelmoinnissa, erityisenä panostuksena pukuun sekä haluna säästää se muistona. Suurin osa morsiamista valitsi perinteisen, valkoisen hääpuvun, mikä merkitsi toisaalta perinteiden kunnioittamista, mutta toisaalta valkoinen nähtiin ainoana oikeana hääpuvun värinä. Harvalle morsiamelle valkoinen väri enää symboloi neitsyyttä, vaikka symboliikkaa vaikuttikin osan valintoihin.</p> <p>Hääpuvun itse tekemisen tarjontaan liittyvät syyt kattoivat taloudelliset hyödyt, tyytymättömyyden ajan muotiin tai laatuun, istuvuuden toiveet, ongelmat saatavuudessa sekä ekologiset ja eettiset arvot. Identiteettiin liittyvät syyt kytkeytyivät morsianten haluun olla yksilöllisiä sekä käsityön harrastuneisuuteen ja ammattilaisuuteen. Itse tekemisen merkitys kytkeytyy valmistusprosessin merkitykseen esimerkiksi henkisenä valmistautumisena häihin ja voimaannuttavana kokemuksena. Itse tekemisen koettiin tuovan hääpuvulle lisäarvoa, mikä nostaa esille myös käsityön arvoa.</p> <p>Tutkimuksessa korostui taloudellisten valintojen lisäksi yksilöllisyyden tavoittelu. Morsiamet halusivat ilmaista persoonallisuuttaan hääpuvuilla, mutta suurin osa teki sen perinteen rajoissa, sillä haluttiin myös mukautua normeihin. Toisaalta selvästi muista erottuvat hääpuvut osoittavat yksilön vapautta irtautua perinteistä.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Hääpuku, pukeutuminen, hääpukeutuminen, käsityö, DIY			
Keywords Wedding dress, dress, wedding costumes, crafts, DIY			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto - Helda / E-thesis (opinnäytteet) ethesis.helsinki.fi			

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Educational Sciences		Laitos - Institution - Department Education	
Tekijä - Författare - Author Saila Hellsten			
Työn nimi - Arbetets titel Hääpuku itse tehden. Tutkimus 2000-luvulla itse tehdyistä hääpuvuista, hääpuvun merkityksistä ja tekemisen lähtökohdista.			
Title The self-made wedding dress. A study of self-made wedding dresses, the meanings of wedding dresses and motivations for making.			
Oppiaine - Läroämne - Subject Craft Studies			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Pirita Seitamaa-Hakkarainen		Aika - Datum - Month and year April 2017	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 70 pp. + 8 appendices
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>The purpose of this is to examine self-made wedding dresses in Finland in the 21st century. The aim is to study the meanings of wedding dresses and making for the brides who have made their wedding dresses themselves. In addition, the reasons for making and the self-made dresses are examined. The theoretical background of this study consisted of contemporary weddings, dress and bridal wear and the motivations for making crafts and DIY-projects.</p> <p>The study was conducted as a qualitative research. The data was collected as a web survey on craft and wedding themed Facebook groups, e-mailing lists and online forums. Along with answers to open questions, photos of self made wedding dresses were collected. 59 brides responded to the survey. In the final data there were 41 photos of 25 different wedding dresses. The data was analyzed using content analysis and Atlas.ti software.</p> <p>For most brides the wedding dress has specific worth which can be seen in the dreaming of a certain design, special effort put to the making and desire to keep the dress as a memory. Most of the brides chose a traditional white dress respecting the tradition but the colour white was also simply seen as the one and only colour of the wedding dress. Only a few of the brides considered white as a symbol of virginity even though the symbolism affected the choices of some brides.</p> <p>The reasons for making a wedding dress related to supply covered financial benefits, dissatisfaction to current fashion or quality, dress fit, availability and ecological and ethical values. The reasons related to one's identity link to a wish to be different from others and one's experience or profession as a craft maker. The meaning of making links to the meaning of the making process, for example, as mental preparation for the wedding and as an empowering experience. Self-made wedding dresses were also considered more valuable than ready made dresses which points out the value of crafts as well.</p> <p>In addition to financial choices, striving for individuality was emphasized in this study. The brides desired to express their personality in their wedding dresses but most of them did in the limits of tradition because they also wanted to conform to the norms. On the other hand, the clearly distinctive wedding dresses in this study point out the freedom of an individual not to follow the way of tradition.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Hääpuku, pukeutuminen, hääpukeutuminen, käsityö, DIY			
Keywords Wedding dress, dress, wedding costumes, crafts, DIY			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto - Helda / E-thesis (opinnäytteet) ethesis.helsinki.fi			

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Häät 2000-luvulla	3
3 Pukeutuminen	6
3.1 Pukeutumisen käytännöt	6
3.2 Pukeutuminen, muoti ja identiteetti	8
4 Morsiamen hääpukeutuminen	11
4.1 Morsiuspuvun merkittävä asema	11
4.2 Valkoisen hääpuvun historia neitsyyden symbolina	12
4.3 Hääpuvun valintaan vaikuttavia tekijöitä	15
4.4 Hääpuku morsiamen identiteetin rakentajana	18
5 Käsien tekeminen	21
5.1 Käsityön määritelmiä	21
5.2 Käsityön tekemisen lähtökohtia 2000-luvulla	23
5.3 DIY-toiminta	24
6 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	27
7 Tutkimuksen toteutus	28
7.1 Aineiston hankinta	28
7.2 Aineiston analyysi	31
8 Itse tehty hääpuku	34
8.1 Hääpukujen tekijät	34
8.2 Hääpuvun merkitys	37
8.2.1 Perinteiden vaalimista	37
8.2.2 Hääpuku on erityinen	39
8.3 Itse tekemisen lähtökohtia	42
8.3.1 Tarjontaan liittyvät syyt	42

8.3.2. Identiteettiin liittyvät syyt	45
8.3.3 Itse tekemisen merkityksiä.....	47
8.4 Itse tehtyjä hääpukuja	49
8.4.1 Malli.....	49
8.4.2 Väri	52
8.4.3. Tekniikat ja materiaalit	53
8.4.4 Tyyli.....	54
9 Luotettavuus.....	59
10 Pohdinta	62
Lähteet	65
Liitteet.....	71

Taulukot

Taulukko 1. Vastaajien naimisiinmenovuosi.....	35
Taulukko 2. Vastaajien ikä naimisiinmenohetkellä.....	35
Taulukko 3. Vastaajien asuinpaikka	36
Taulukko 4. Vastaajien käsityön harrastuneisuus	37

1 Johdanto

Olin pienestä asti unelmoinut häistä, ja unelmieni täyttymys oli valmistaa puku itse. (M13)

Häät ovat yhä monelle yksi ikimuistoisimmista päivistä elämän aikana. Vaikka avioliiton merkitys ja häät ovatkin muuttuneet nykyaikana, tälläkin hetkellä tuhannet morsiamet valmistautuvat hääpäiväänsä. Morsiuspuku on usein morsiamelle merkittävin hankinta hääpäivää varten. Useimmiten morsian ostaa, teettää tai vuokraa hääpukunsa, mutta osa kuitenkin haluaa tehdä morsiuspukunsa itse, kuten edellä tutkimukseeni vastannut morsian: hänelle oli unelmien täyttymys saada tehdä hääpukunsa itse kauan odotettua juhlapäivää varten.

Valkoinen hääpuku, joka on peräisin 1800-luvulta, on yhä valtaosan valinta morsiuspuvuksi. Valkoiseen hääpukuun on perinteisesti liitetty symbolisia merkityksiä esimerkiksi neitsyydestä, mutta nykyään niitä ei kuitenkaan enää yleisesti huomioda. Silti perinteinen, valkoinen hääpuku on säilyttänyt suosionsa. Valkoisten häiden unelmaa markkinoidaan tehokkaasti ympäri maailman, mikä on vahvistanut osaltaan valkoisen morsiuspuvun suosiota. Hääteollisuus kukoistaa sekä media on erityisen kiinnostunut häistä, mikä näkyy niin mainonnassa kuin hääaiheisten tosi-tv-sarjojen lisääntymisenä Suomessakin. Valkoisista häistä on konseptina tullut uskonnollisten juhlien ja perinteiden sijaan enemmänkin kulttuurinen juhla, jonka tarkoituksena on juhlistaa kahden ihmisen romanttista sitoutumista toisiinsa (Boden 2001). Toisaalta valkoisten häiden markkinoinnissa huomio on haluttu alkavan avioliiton sijaan kiinnittää hääjuhlaan ja siten mahdollisimman runsaaseen kuluttamiseen.

Nykyajan kulutuskulttuurin rinnalle on kuitenkin noussut do-it-yourself (DIY) eli tee-se-itse-toimintaa. Viime vuosina on erityisesti innostuttu tuottamaan itse tai muokkaamaan ja korjaamaan vanhaa ylenpalttisen kuluttamisen sijaan. Toisaalta itse tekemällä on pyritty luomaan myös jotakin uniikkia ja omannäköistä. DIY-toiminta on myös levinnyt häiden järjestämiseen. Sosiaalisessa mediassa ja suosituiksi tulleissa hääblogeissa morsiamet jakavat ja esittelevät ideoitaan DIY-häiden suunnitteluun koristelusta asusteisiin ja hääpukuun.

Tämä tutkimus keskittyy itse tehtyihin hääpukuihin. Itse tehdyistä hääpuvuista ei ole aiempaa tutkimusta, mutta häätapoja ja -pukeutumista on tutkittu useissa eri kulttuureissa ja eri tieteenaloilla. Hääpukujen tutkimus on painottanut pukeutumisen ja muodin näkökulmia ja toisaalta hääpuvun merkitystä niin symbolisesti kuin esimerkiksi identiteetin rakentajana. Suomessa hääpukuja on tutkittu käsityötieteen pro gradu -tutkielmissa. Aikaisemmin on tarkasteltu morsiuspuvun valintaan liittyviä tekijöitä 1930–90-luvuilla (Karppanen 1992), hääpukuun liitettyjä asenteita ja käsityksiä 1990-luvulla (Lehtola 1993), perinteen ja muodin vaikutusta suomalaiseen 1920–1980-lukujen morsiuspukuun (Välisalo 2005), parisuhteensa naisen kanssa rekisteröivien naisten hääpukeutumista (Etula 2007) sekä 2000-luvun morsiuspukujen hankintaa ja häiden jälkeistä käyttöä (Koponen 2010). Lisäksi Ikonen (2011) tutki kolmisukupolvisen perheen morsianten pukeutumista 1900-luvulla sosiologisesta näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu itse tehtyihin hääpukuihin, hääpuvun ja itse tekemisen merkityksiin. Tutkimus linkittyy osittain asenteiden ja käsitysten sekä morsiuspukujen hankintaa koskeviin tutkimuksiin, mutta kuitenkin tarkastellen hääpukuja erilaisesta, rajatummasta näkökulmasta ja painottaen myös käsityön merkitystä vain pukeutumisen näkökulmien sijaan. Siten tämä tutkimus täydentää sekä hääpukeutumiseen ja että käsityön merkityksiin liittyvää tutkimusta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Suomessa 2000-luvulla itse tehtyjä hääpukuja. Kiinnostuksen kohteena ovat hääpuvun ja käsityön merkitykset itse hääpukunsa tehneelle morsiamelle. Lisäksi tarkoituksena on tarkastella syitä, miksi osa morsiamista on tehnyt hääpukunsa itse, sekä eritellä, millaisia hääpukuja on tehty itse. Tutkimuksen aineistona ovat avoimista kysymyksistä koostuvan verkkokyselyn vastaukset ja vastaajien lähettämät valokuvat itse tehdyistä hääpuvuistaan.

2 Häät 2000-luvulla

Avioliiton ja häiden merkitys on muuttunut viime vuosikymmeninä. Menneinä vuosina häät ovat olleet kristinuskon määrittelemä, ainutkertainen juhla, jossa vihittävä pari on saanut siunauksen yhteisen elämän aloittamiselle. Siviilivihkimisten ja sekularisoitumisen myötä nykyhäillä ei kuitenkaan ole enää jäykkää perinteistä luonnetta ja tarkoitusta (Boden 2001). Häät eivät enää useinkaan tarkoita uuden parin alkua kuten aikaisemmin, sillä suurinta osaa avioliitoista edeltää avoliitto. Perhekin on voitu perustaa jo ennen häitä, sillä ei ole tavatonta, että häitä juhlistaan yhdessä omien lasten kanssa. (Jallinoja 2000, 79.) Toisaalta korkeat avioerotilastot haastavat unelman ainutkertaisesta häpäivästä ja ikuisista suhteista. Tämän kaiken merkittävänä seurauksena on ollut perinteisen morsiamen identiteetin ja sen edustamien viattomuuden, neitsyyden ja puhtauden ihanteiden murtuminen (Boden 2001).

Muutoksista huolimatta avioliitto on edelleen ajankohtainen ja merkittävä ilmiö. Tilastot vaihtelevat vuosittain, mutta esimerkiksi vuonna 2015 solmittiin 24 708 avioliittoa (Suomen virallinen tilasto 2016). Vaikka avoliittoa pidetään usein jo melko tasavertaisena parisuhteen muotona avioliiton kanssa, avioliitto tarjoaa kuitenkin statusta jota muu parisuhteen muoto ei tarjoa. Tähän viittaa muun muassa se, että 69 prosenttia suomalaisista ajattelee lapsettoman avioparin olevan perhe, mutta vain 55 prosenttia pitää lapsetonta avoparia perheenä. (Paajanen 2007, 26, 40.) Avioliitolla ja siten myös häillä on siis yhä merkittävä asema kulttuurissamme.

Häiden rooli kulttuurisena tapahtumana saa merkityksensä nykyään ennemmin kuluttamisen kuin esimerkiksi uskonnon myötä. Häät voidaan järjestää kirkossa, mutta kyseessä ei välttämättä ole uskonnollinen juhla. Enemminkin häät ovat olemassa kulttuurisena tapahtumana, jonka ihanteellisena tarkoituksena on juhlia kahden ihmisen romanttista sitoutumista toisiinsa. (Boden 2001.) Häiden taianomaisuus kiehtoo monia ja ne symboloivat rakkautta paitsi naimisiin menevässä olevalle parille myös muille. Häiden suosio vaikuttaakin olevan suurempi kuin koskaan, vaikka romanttinen rakkaus hyväksytään aiempaa yleisemmin myös avioliiton ulkopuolella. Suurten häiden

voidaan ajatella valavan uskoa romanttiseen rakkauteen ja siten ne ovatkin symboli yhdelle kulttuurimme vahvimista ihanteista: täydelliselle parisuhteelle. (Gillis 1997, 150–151.)

Hääbuumi ja hääteollisuus kukoistavatkin tällä hetkellä. Tulevien morsianten huomio pyritään kiinnittämään esimerkiksi häälehdissä yksinomaan häihin ja niihin kuluttamiseen eikä tulevaan avioliittoon, johon hän on astumassa. Julkisuuden henkilöiden häistä on tehty suuria mediatapahtumia, mikä on johtanut siihen, että häät vaativat hyvin tarkkaa suunnittelua, budjetointia ja huolellisia kulutusvalintoja sekä aitoa rakkautta ollakseen menestys (Boden 2001). Kuninkaalliset ja julkisuuden henkilöiden häät linkittävät romantiikan kulutukseen, sillä ne takaavat lupauksen ja romantiikan valkoisista häistä (Ingraham 2008, 59–61). Esimerkkeinä ovat Walesin prinsessa Diana ja Monacon ruhtinatar Grace Kelly, tosielämän Tuhkimot, jotka menivät naimisiin oikeiden prinssiensä kanssa. Vaikka monet eivät haluakaan jäljitellä julkisuuden henkilöitä, media on vaikuttanut häiden kulutuskulttuurin syntyyn (Boden 2001). Julkisuuden henkilöiden suurten häiden rinnalla häälehdet, elokuvat, Internet ja jopa lasten lelut, kuten esimerkiksi Barbie-nuket, luovat kyseenalaistamattomalta vaikuttavan mielikuvan ihannehäistä, joihin tulisi pyrkiä (Ingraham 2008).

Tällä hetkellä markkinoitavissa ihannehäissä tavoitellaan luksusta, arjen rutiineista erottumista, eli morsiamelle päivää prinsessana, täydellinen puku yllä ja mahdollisesti shampanjasuihkulähteitä ja limusiineja jne. Harvoin kuitenkaan tavoitellaan samanlaisia häitä kuin muilla, vaan omannäköisyys ja uniikkisuus ovat hyvin tärkeitä elementtejä. Erottuvuus onkin yhtä tärkeää kuin luksus, koska hyvällä maulla voi myös osoittaa muille omaa varallisuuttaan (Otnes & Pleck 2003, 6).

Boden (2001) tunnistaa häälehdistä tietynlaisen morsiamen profiilin, jolle lehdet on suunnattu: nuori, hoikka, valkoihoinen, noin 20-30-vuotias ja ensimmäistä kertaa avioituva nainen, jolla on aikaa ja rahaa suunnitella häitä. Toisenlaisia, esimerkiksi etniseltä taustaltaan erilaisia, iäkkäämpiä, muodokkaampia tai vähävaraisempia morsiamia ei oteta samalla lailla huomioon hääunelmia markkinoitaessa.

Häälehdet ja muu media siis altistavat morsiamet tietynlaisille hääihanteille ja näin uudistavat nyt perinteiseksi koettuja valkoisia häitä samalla, kun markkinoivat

ylenpalttista häihin kuluttamisen ihannetta. Romanttiset, valkoiset häät ovat levinneet laajalle eikä niiden suosiolle näy loppua, vaikka nykypäivänä häät voivatkin olla juhlana millaisia tahansa ilman perinteiden tai uskonnon määräämiä rajoitteita.

3 Pukeutuminen

Vaateilla ja vaatetuksella viitataan yksittäisiin, konkreettisiin vaatekappaleisiin tai niistä muodostettuihin kokonaisuuksiin. Pukeutumisella sen sijaan tarkoitetaan sen laajimmassa merkityksessä kaikkia vartalon ulkonäköön tehtyjä muutoksia vaateilla, koruilla, kampauksilla tai vaikkapa tatuoinneilla. (Koskennurmi-Sivonen 2003, 1–4.) Seuraavassa tarkastelen pukeutumisen käytäntöjä sosiaalisessa maailmassa sekä pukeutumisen ja muodin suhdetta identiteettiin.

3.1 Pukeutumisen käytännöt

Pukeutuminen on yksi keino, jolla kehosta tehdään sosiaalinen ja jolla sille annetaan merkitys ja identiteetti. Pukeutumalla valmistellaan keho sosiaalista maailmaa varten eli luodaan siitä sopiva, hyväksyttävä, kunnioitettava ja mahdollisesti jopa haluttava. (Entwistle 2000, 7.) Pukeutuminen ei vain suojele häveliäisyyttä tai heijasta luonnollista kehoa eikä identiteettiä, vaan se somistaa tuoden materiaaleilla kehoon lisää merkityksiä, joita siinä ei muutoin olisi (Entwistle 2001, 33).

Pukeutuminen vaatii tietoja, taitoja ja tekniikkaa kengännauhojen solmimisesta värien ja materiaalien ymmärtämiseen. Pukeutumalla yksilöt oppivat elämään kehossaan ja tuntevat olonsa kotoisaksi siinä (Entwistle 2000, 7). Raunion (2003, 52) mukaan vaatteiden toimivuus on ihmiselle tärkeä ominaisuus, sillä normaali kokemus vaatteista on se, että ne ovat kuin kehon jatke, toinen iho, joita ei juuri tunne tai jotka eivät saa huomiotamme kiinnittymään kehoomme. Sen sijaan Entwistle (2001, 44–45) toteaa, että epämukavasti pukeutuneena tulemme tietoisiksi kehomme rajoista. Esimerkiksi liian tiukat farkut rajoittavat liikkumista ja tuntuvat epämukavilta, jolloin farkkujen käyttäjä on tietoinen alavartalostaan. Parhaimpiin ja istuviin vaatteisiin pukeutuminen sen sijaan saa olon tuntumaan hyvältä ja varmalta sekä voi lisätä kehon toimintamahdollisuuksia (Raunio 2003, 52). Tilanteeseen sopimattomat vaatteet taas voivat aiheuttaa nolouden ja haavoittuvuuden tunteita. Siten pukeutuminen on sekä henkilökohtainen kokemus omasta kehosta että myös julkinen esitys siitä (Entwistle 2000, 7).

Pukeutuminen muodostaa osan mikrososiaalista järjestystä useimmissa sosiaalisissa tilanteissa (Entwistle 2000, 15, 33). Pukeutuessa joudutaankin pohtimaan ääneen lausumattomia käyttäytymisnormeja ja siten kysymyksiä, kuten päteekö kyseisessä tilanteessa jokin pukeutumiskoodi, keitä tulen tapaamaan, mitä tulee tapahtumaan tai haluanko erottua joukosta vaiko en? Kaiser (1998, 221) esittää koodien olevan kulttuurin tuottamia välineitä, joiden avulla tiedämme, kuinka tulisi tai vastaavasti kuinka ei tulisi pukeutua eri tilanteissa. Muodollisiin tilaisuuksiin, valmistautuessa näistä asioista ollaan hyvin tietoisia, sillä niissä on tarkemmat pukeutumissäännöt kuin arkisissa tilanteissa. Tilaisuuksiin liittyy usein selkeitä pukukoodoja, kuten ehto iltapuvusta tai mustasta solmiosta. Tietyt normit ja pukeutumissäännöt ovat kuitenkin sisäistettyjä ja siten niiden mukaan toimitaan alitajuisesti. (Entwistle 2000, 15, 33.)

Erilaisissa tilanteissa edellytetään siis tietynlaista pukeutumista, mutta toisaalta pukeutuminen vastaavasti viestii kyseisestä tilanteesta antamalla vihjeitä sekä määrittämällä ja selittämällä henkilöitä ja kontekstia (Kaiser 1998, 34–37). Pukeutuminen onkin merkittävä osa kommunikaatiota, sillä sen avulla voidaan viestiä muun muassa sosiaalisia arvoja ja henkilökohtaisia tunteita. Esimerkiksi virkailijoiden odotetaan pukeutuvan siististi jakkupuihin, sillä huoliteltu ulkonäkö viestii asemasta, ammattitaidosta ja luottamuksesta. Pukeutumisesta, kuten työasuista, saatavat viestit helpottavat keskinäistä vuorovaikutusta. (Honkavaara 2003, 272, 283–285.) Vaatteiden merkitykset syntyvät nimenomaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, joten niillä ei välttämättä ole mitään merkityksiä ilman käyttäjää. Pukeutumisen merkitykset ovat siis aina kontekstisidonnaisia, sillä saman vaateen merkitys voi olla hyvin erilainen eri tilanteissa. (Kaiser 1998, 216, 237.) Esimerkiksi edellä mainittu jakkupuku voi tuoda statusta työpaikalla, mutta siivoustalkoissa se saattaisi jopa hävettää.

Pukeutumisen käytännöt pyrkivät muuttamaan kehon joksikin kulttuurisesti tunnistettavaksi ja merkitykselliseksi. Keho, joka ei noudata kulttuurin sääntöjä, saa osakseen todennäköisesti paheksuntaa ja kohdataan halveksien tai epäillen. Siten pukeutuminen on myös moraalinen kysymys. Sopimaton pukeutuminen aiheuttaa epämiellyttävän tunteen, sillä tunnemme olomme alttiiksi sosiaaliselle arvostelulle. Tilanteisiin sopivien vaatteiden käyttäminen on niin tärkeää, että jopa ihmiset, jotka eivät ole kiinnostuneita ulkonäöstään, pukeutuvat hyvin välttääkseen arvostelun. (Entwistle 2000, 8, 33.) Toisaalta poikkeavalla pukeutumisella voidaan myös tarkoituksella herättää

muiden huomio ja jopa ärsyttää muita (Honkavaara 2003, 283). Sosiaalisessa maailmassa on siis olemassa moraalinen järjestys eli on olemassa oikea ja väärä tapa olla tilassa ja sopiva ja sopimaton tapa esiintyä ja pukeutua, kuten Entwistle (2000, 8, 33) toteaa. Ollakseen hyvä ihminen tulee noudattaa tätä järjestystä.

3.2 Pukeutuminen, muoti ja identiteetti

Vaatetus voi joskus aiheuttaa häpeää. Kyse ei aina ole yksinkertaisesti etikettivirheestä, vaan voidaan kokea häpeää siitä, ettei ole täytetty sosiaalisen tilanteen vaatimia moraalisia standardeja. Sopimattomasti pukeutuneena tunnemme olomme haavoittuvaksi ja nolostuneeksi. Jo napin puuttuminen tai tahrat vaikuttavat kokemukseen itsestämme. Pukeutuminen liittyy siis tiiviisti kokemukseen itsestä ja on siten ratkaiseva osa identiteettiä. (Entwistle 2000, 35.)

Muodilla ja pukeutumisella on monimutkainen suhde identiteettiin. Pukeutuminen auttaa yksilöä muodostamaan käsityksen itsestään, koska vaatteet rajaavat ihmisen oman tilan ja osoittavat ruumiin rajat sekä siten yksilön erillisyyden (Raunio 2003, 52). Ulkonäkö ja pukeutuminen ovatkin tärkeä osa minäkuva. Kaiserin (1998, 145–146, 164) mukaan tämä minäkuva myös muovautuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa, sillä saatu palaute pukeutumisesta, itsen havainnointi ja vertailu muihin muuttavat käsitystä itsestä.

Valitsemamme vaatteet voivat ilmaista identiteettiämme kertoen jotakin sukupuolestamme, luokastamme, statuksestamme jne. (Entwistle 2000, 112). Vaatteita voi olla kuitenkin vaikea lukea, mikä johtaa helposti väärinymmärryksiin, kun teemme tulkintoja toisista ihmisistä heidän ulkonäkönsä perusteella sekä lähes automaattisesti että tietoisesti (Kaiser 1998, 8–11). Vaatteilla voidaan siis toisaalta paljastaa oma identiteetti tai toisaalta se voidaan piilottaa valepuvun taakse, kun tiedostetaan, miten muut todennäköisesti tulkitsevat tietynlaisen pukeutumisen. (Entwistle 2000, 112.)

Muoti muovaa kehoa muuttuvilla tyyleillä ja jatkuvilla innovaatioilla. Koskennurmi-Sivosen (2003, 5) mukaan muodin keskeisiä ominaisuuksia ovat muutos ja ajallisuus. Se myös kertoo paljon kehosta kulttuurissa kertomalla, millä tavoin kehosta tehdään

merkityksellinen ja toisaalta, miten seo on osa esteettistä maailmaa (Entwistle & Wilson 2001, 4). Aika ja paikka määräävät siten kokemuksen itsestämme, suhteemme, kohtaamisemme muiden kanssa sekä sen, kuinka kiinnitämme huomiota vartaloomme ja sitä kautta pukeutumiseemme. Pukeutuminen vaatii tietoisuutta eletävästä ajasta, sillä erityisesti länsimaissa ei voida välttää sen hetkisen muodin vaikutusta. Vaikka muoti määrittää tyylit tietyille ajanjaksoille, kaikki eivät kuitenkaan omaksu muodin mukaisia tyylejä, sillä tyylin omaksumiseen vaikuttavat monet sosiaaliset seikat, kuten luokka, sukupuoli, etninen tausta, ammatti, tulot, vartalon muoto jne. (Entwistle 2000, 32, 49.)

Georg Simmelin (1957) mukaan muoti osoittaa samanmukaisuuden ja erottautumisen jännitteen: samaan aikaan halutaan sekä kokea yhteenkuuluvuutta ja sopia joukkoon että erottua massasta ja tuoda esille omaa identiteettiä. Simmelin analyysi osoittaa erityisesti vaatteiden sosiaalisen luonteen: yksilöt ovat yhteisössä ja heidän pukeutumistyyliinsä ilmaisevat kuuluvuutta tuohon yhteisöön. Myös Bourdieu (1984, 169-175) on todennut kehon ilmaisevan statusta ja erottautumista. Analyysissään koskien luokkaa, statusta ja valtaa, Bourdieu näkee kehon olevan erittäin merkittävä edellä mainittujen asioiden viestijä maun ja käytäntöjen kautta. Bourdieu viittaa tähän käsitteellä *habitus*.

Lisäksi muoti on Entwistlen (2001, 39) mukaan erittäin kiinnostunut sukupuolista. Tämä kiinnostus alkaa jo vauvojen kohdalla ja jatkuu läpi elämän, jolloin merkittävinä hetkinä pukeutuminen on selvästi sukupuolittunutta. Esimerkiksi hääpukeutuminen muiden muodollisten tilaisuuksien mukana on hyvin sukupuolittunutta. Sukupuolittuneet tyylit näkyvät selvästi ja uusiutuvat jatkuvasti muotilehdissä huolimatta siitä, että androgyynit tyylit ovatkin nousseet rikkomaan sukupuolirajoja. (mts. 39.)

Vaatteet vaikuttavat ulkonäön lisäksi kokemukseen kehosta ja tapaan, jolla kehoa voidaan käyttää. Muodit, univormut, eri ikien mukaiset ja alakulttuurien tyylit eivät yhdistä käyttäjiään vain symbolisten merkitysten avulla, vaan yhteys on myös kokemuksellinen: samaistutaan muihin niin ulkonäön kuin tapojen, joilla kehoa eletään, koetaan ja käytetään, myötä. Sotilaat, lentoemännät, koululaiset, yökerhossa juhlijat tai kirjanpitäjät: tällaisten ryhmien jäsenet eivät liity toisiinsa vain tietyn pukeutumisen perusteella. He myös jakavat kyseisten vaatteiden tunnun ja niiden materiaalien sekä leikkausten antamat rajoitukset ja mahdollisuudet, mikä puolestaan vaikuttaa käyttäytymiseen. (Sweetman, 2001, 66–67.)

Nykykulttuurissa kehosta on tullut identiteetin sijaintipaikka. Koemme kehomme erilliseksi muiden omista sekä lisääntyvässä määrin näemme kehomme sisältävän identiteettimme ja olevan väylä persoonalliselle ilmaisulle (Entwistle 2000, 138). Pukeutumalla voimme siis ilmaista yksilöllisyyttämme, mutta toisaalta tietyn kulttuurin jäseninä valitsemme todennäköisesti vaatteita, jotka myös liittävät meidät muihin.

4 Morsiamen hääpukeutuminen

Friesen (1997) mukaan hääpuku ja siihen liittyvät asusteet ovat ylivoimaisesti merkittävimmät rituaaliset artefaktit morsiamelle häissä. Seuraavaksi tarkastelenkin tämän tutkimuksen keskiössä olevaa morsiuspukua eri näkökulmista. Tarkastelen, miksi morsiamen hääpuvulla on erityinen asema hääjuhlassa verrattuna esimerkiksi sulhasen pukuun. Lisäksi avaan hääpukeutumisen historiaa sekä hääpuvun valintaan vaikuttavia tekijöitä ja hääpuvun roolia morsiamen identiteetin rakentajana.

4.1 Morsiuspuvun merkittävä asema

Pukeutuminen on yksi merkittävimmistä kulttuurisen identiteetin merkeistä. Hääpuku on osa kulttuuriperinnettä, joten se muuttuu vain vähän ja hitaasti ajan myötä. Joidenkin kulttuurien perinteiset hääpuvut ovat uhan alla, sillä joitakin perinteitä on menetetty nykyajan globaalin maailman myötä. Hääpuvut ovat kuitenkin osoittautuneet muuttuvaan maailmaan mukautuviksi ja toisaalta vaalimisen arvoisiksi. (Bradley Foster & Clay Johnson 2003, 1.)

Hääpukeutuminen muiden muodollisten tilaisuuksien pukeutumistyylien mukana on hyvin sukupuolittunutta (Entwistle 2001, 39). Useissa yhteisöissä morsiamen hääpuku kuvastaa enemmän kulttuurin perinteitä kuin sulhasen. Yhden syyn tähän voidaan ajatella olevan naisten pitkä historia kankaiden ja vaatteiden tuottamisessa. Lisäksi asiaa voidaan selittää naisten roolilla lasten synnyttäjinä ja siten perheen ja yhä suuremman yhteisön kasvattajina. Toisaalta naisen rooli on perinteisesti muuttunut huomattavasti enemmän naimisiinmenon jälkeen kuin sulhasen, mikä voi osaltaan selittää naisen hääpuvun merkittävämpää asemaa. (Bradley Foster & Clay Johnson 2003, 1–2.)

Otnes ja Pleck (2003, 6–7) selittävät tarvetta ylenpalttisille luksushäille myös naisen aseman muutoksella. Naisen asema on muuttunut avioliiton myötä enemmän kuin miehen, joten hänellä on ollut suurempi tarve rituaaliselle tunnustukselle. Viktoriaanaiselle naiselle häät olivat merkittävä tunnustus neitsyenä pysymisestä ja uhrauksista, joita hänen tulisi tulevaisuudessa kestää. Naisten tuli uhrata itsensä miehen, lasten ja sukulaisten

puolesta, joten suuret häät olivat palkinto ja mahdollisesti lahjus tulevasta työstä ja unohdetuista omista tavoitteista. Nykyään morsiamet eivät ole enää useinkaan neitsyitä ja naisilla on lähes yhtä hyvät mahdollisuudet menestyä työelämässä, joten voisi olettaa, ettei enää ole tarvetta ylenpalttiselle, yhdelle, suurelle päivälle. Suurten häiden viettäminen on kuitenkin vain yleistynyt.

Morsiamen hääpuvulla on suuri merkitys käyttäjälleen, sillä morsiamet mainitsevat hääpuvun omaavan pyhiä ominaisuuksia (Otnes & Pleck 2003, 82). Se erottuu eniten arkivaatetuksesta, sillä se saa heidät tuntemaan itsensä prinsessoiksi ja todennäköisimmin saa hääväen liikuttumaan vihkimistilaisuudessa. 1800-luvulta asti hääpäivä on ollut morsiamen päivä, siksi juuri morsiamen hääpuvulla on pyhiä ominaisuuksia, joita muilla hääjuhlaan liittyvillä asuilla ei ole (mts., 82).

Morsiamen hääpuku siis kuvastaa toisaalta enemmän kulttuurin perinteitä kuin sulhasen ja merkitsee jotakin pyhää morsiamelle itselleen. Hääpuvun voidaankin ajatella olevan tärkein hankinta häitä suunniteltaessa. Yhdysvaltalaisen teollisuusanalyttikoiden mukaan suurin osa morsiamista voisikin tinkiä suunnitelmassaan mistä tahansa muusta kuin hääpuvusta pysyäkseen hääbudjetissaan (Ingraham 2008, 59).

4.2 Valkoisen hääpuvun historia neitsyyden symbolina

Hääpäivänään morsian pukeutui parhaimpiinsa jo menneillä vuosisadoilla. Keskiajalta alkaen leikkaukset, materiaalit värit tulivat olla muodin mukaisia. Suomessa morsiamen erotti muusta hääväestä erityisesti kruunu, joka oli laina neitsyt Marialta neitsyyden merkinä. Lisäksi runsaat korut kertoivat asemasta ja varallisuudesta. 1700-luvulla kansan keskuudessa hääpuvun yhdeksi muotiväriksi tuli musta käytännöllisenä värinä. (Lehto 2001, 82–86.) Rikkaat suosivat kullan ja hopean värejä sekä keltaisia tai sinisiä brokadikankaita (Frieze 1997, Ingraham 2008, 59). Samaan aikaan kruunu ja runsaat korut vaihtuivat pieneen, pukuun kiinnitettävään kukkakimppuun. (Lehto 2001, 82–86.)

1700-luvun loppupuolella alettiin ihailla antiikkia, mikä johti valkoisen värin suosioon. (Lehto 2001, 82–86.) 1800-luvulla Amerikassa valkoisiin hääpukuihin siirryttiin osaltaan myös vallitsevan muodin takia, sillä muodissa oli käyttää kevyitä musliini- ja

pellavakankaita, joita sai lähinnä valkoisena (Frieze 1997). Samaan aikaan valkoisista vaatteista muotoutui varakkaiden statussymboli (Frieze 1997), sillä vain rikkailla perheillä oli varaa hankkia morsiamelle tällainen hääpuku ennen halvan puuvillantuotannon syntyä (Lehto 2001, 82–86). Vuonna 1840 kuningatar Victoria meni naimisiin prinssi Albertin kanssa valkoisessa hääpuvussa ja kiinnitti monien huomion, sillä hänestä tuli tosi elämän Tuhkimo mennessään tavallisen näköisenä naimisiin komean prinssin kanssa (Ingraham 2008, 59–61, Winge & Eicher 2003, 208). Monet jäljittelivät häntä niin Euroopassa kuin Amerikassakin, mikä edisti valkoisen hääpuvun suosiota. Valkoiset vaatteet oli myös vaikea pitää puhtaana ja myös puhtaudesta, ja sen ohella hyvästä hygieniasta, oli tulossa uusi merkki etuoikeuksista (Otnes & Pleck 2003, 31). Antiikin Roomassa valkoinen väri symboloikin puhtautta. Valkoisesta väristä tuli kuitenkin länsimaisessa kulttuurissa puhtauden ja viattomuuden symboli vasta sitten, kun valkoisesta hääpuvusta tuli muodikas. (Frieze 1997.)

1800-luvulla valkoinen hääpuku oli jo valtaosan valinta kaupungissa Suomessakin, vaikka muitakin värejä käytettiin edelleen erityisesti maaseudulla. Valkoinen ei ollut aluksi kuitenkaan vain morsiamen väri, vaan hääväkikin saattoi pukeutua valkoiseen. (Lehto 2001, 82–86, 103.) Vasta 1880-luvulla morsiamesta tuli Otnesin ja Pleckin (2003, 82) mukaan häiden huomion keskipiste ja puvun värillä erotuttiin muista.

1800-luvulla valkoiseen hääpukuun lisättiin vielä lisää neitsyyttä symboloivia elementtejä. Morsiamen asukokonaisuuteen kuuluivat nyt myös valkoinen huntu, seppäle sekä myrtistä tai appelsiininkukista valmistettu kruunu. Huntu oli koskemattomuuden merkki, jota oli lupa käyttää vain kerran. Aidot pitsit olivat kalliita, mutta tyllikoneen keksiminen mahdollisti myös edullisempien huntujen saatavuuden, mikä edesauttoi hunnun vakiintumista osaksi hääpukua. Myrtti kuvasti myös koskemattomuutta sekä symboloi ikuista rakkautta, appelsiininkukkia esittävät vaha- tai kangaskukat taas hedelmällisyyttä. (Lehto 2001, 93, 104.)

Lehdon (2001, 93) mukaan niin kutsutun perinteisen hääpuvun voidaankin ajatella syntyneen 1860-luvulla kun morsiamet alkoivat kantaa kädessään kukkakimppua virsikirjan ja nenäliinan sijaan. Vallitseva muoti määritteli edelleen hääpuvun mallin, vaikka väriksi olikin vakiintunut valkoinen. Eri virtaukset yksinkertaisuudesta, turnyyreista, lampaanlapahihoista Christian Diorin ”New Look” -muotiin ja 1970-luvun

arkisuuteen näkyvät eri vuosikymmenien hääpuvun leikkauksissa. (mts. 93.) Valkoinen hääpuku on kuitenkin osa kulttuuriperinnettä (Bradley Foster & Clay Johnson 2003, 1) ja edustaa siten jatkuvuutta, joten sitä ei lueta samoin muodiksi kuin arjen vaihtuvia tyylejä (vrt. Entwistle 2000, 45). Nykypäivänä morsiamen hääpuku seuraa kuitenkin omaa erillistä hääpukumuotia, jossa edelleen perinteinen, valkoinen puku vallitsee vaihtuvien tyylien. Hääpuvusta on tullut ikään kuin häiden roolipuku, joka ei enää valkoisesta väristä tai hunnusta huolimatta sisällä välttämättä morsiamen asuun liitettyjä arvoja, puhtautta, viattomuutta ja neitseellisyyttä (Lehto 2001, 93).

Perinteisten arvojen hylkääminen voidaan osaltaan nähdä myös nykyisten hääpukujen malleissa. Vaikka valkoinen väri liitetään edelleen jossakin määrin neitseellisyyteen ja viattomuuteen, monet hääpuvut ohjaavat huomion hieman ristiriitaisesti nimenomaan morsiamen seksuaaliseen vartaloon. Hääpuvut usein korostavat kapeaa vyötäröä, paljastavat kaulan, olkapäät ja joskus selän sekä rintakehän ja voivat olla syväänkin uurrettuja. Eicher (2001, 245–246) tarkasteli esimerkiksi tutkimuksessaan morsianten ja sulhasen asuja häälehdissä. 271 morsiamesta 239 morsiamella oli syvään uurrettu, 269 kaulan paljastava, 257 käsivarret paljastava, 235 olkapäät paljastava ja 149 selän paljastava hääpuku. Iäkkäämmät naiset paljastivat ihoa huomattavasti vähemmän kuin nuoremmat. Kaikilla 33 sulhasella oli puku, paita ja kengät, jotka peittivät heidän kehonsa kaulasta jalkoihin niin, että vain pää ja kädet olivat paljastettuina. Morsianten hääpuvut siis paljastavat usein paljonkin ihoa, kun taas miesten puvut peittävät lähes koko kehon.

Toisaalta perinteinen neitsyyden ihannointi näkyy edelleen länsimaisten kulttuurien ihanteissa, vaikka neitsyyttä ei tietoisesti pidetäkään enää suuressa arvossa. Otnes ja Pleck (2003, 40) mainitsevat, että hoikkuudesta tuli kauneusihanne, koska se tarkoitti, että naisella oli itsekontrollia. Eicherin (2001, 246) mukaan hoikkuus on kuitenkin pyhän neidon merkki eli oletus neitseellisyydestä. Viitteet äitiyteen, esimerkiksi pyöreä vatsa, halutaan peittää toisin kuin vaikkapa joissakin Afrikan kulttuureissa, joissa ihannoidaan hedelmällisyyteen ja raskauteen viittaavia piirteitä. Morsianten pukujen ihanteena onkin korostaa hoikkaa vartaloa. Naiset, jotka eivät ole hoikkia, pyrkivät näyttämään mahdollisimman hoikilta antaakseen neitseellisen kuvan itsestään (mts. 244).

4.3 Hääpuvun valintaan vaikuttavia tekijöitä

Morsiamen puvun mallin ja materiaalin valinta on aina vaatinut aikaa ja harkintaa. Jo aiempina vuosisatoina morsiamelle haluttiin parasta laatua, joten puku teetettiin luotetulla ompelijalla tai myöhemmin ostettiin hääpukeutumisen erikoisliikkeestä. Suomessa maaseudulta lähdettiin usein kaupunkiin tai jopa Helsinkiin teettämään hääpuku ja tekemään muita hääjärjestelyjä, koska paikallisten taitoihin ei välttämättä luotettu tarpeeksi (Lehto 2001, 113). Niin merkittävää oli hankkia täydellinen puku morsiamelle suurta päivää varten.

Hääpuvun valintaan vaikuttaa yleisö, jota morsian odottaa (Frieze 1997). Tämä yleisö voi olla todellinen tai kuviteltu. Churchin (2003, 9) haastattelemat naiset Albertan provinssin eräässä pienkaupungissa, Kanadassa, pukeutuivat häissään selvästi myös yleisönsä huomioon ottaen vuosina 1950–1995, sillä osa halusi jopa miellyttää pukeutumisellaan muita. Esimerkiksi olisi haluttu mennä naimisiin farkuissa, mutta ajatuksesta luovuttiin sukulaisten takia. Morsian halusi isovanhempiensa hyväksynnän, joten farkkujen sijaan valittiin perinteiseksi koettu valkoinen juhlapuku (mts. 9). Häissä perinteisesti noudatetaan siis yleisesti tunnettuja pukukodeja. Edelleen voidaan kokea, että näiden normien rikkominen voisi johtaa arvosteluun, joten mieluummin mukaudutaan (Entwistle 2000, 8, 33).

Perinteinen pukukoodi voidaan kuitenkin haluta rikkoa, jolloin esimerkiksi teemahäät tarjoavat mahdollisuuden poiketa normista mahdollisesti välttäen arvostelun. Teemahäissä morsiamella ja sulhasella on mahdollisuus luontevammin olla yksilöllisiä, vapaita ja leikkisiä muodollisen valkoisen hääpuvun ja miesten puvun sijaan (Winge & Eicher 2003, 208).

Pukukoodien lisäksi uskonto ja muut perinteet vaikuttivat joidenkin Churchin (2003, 10–14) haastattelemien morsianten pukuvalintoihin. Rintojen väli ei saanut näkyä, sillä se olisi koettu epäsovinnaiseksi kristillisessä hääjuhlassa. Toista kertaa naimisiin menevä taas ei uskaltanut laittaa täysin valkoista pukua, sillä valkoinen oli puhtauden ja neitsyen väri. Toisaalta valkoinen unelma oli myös eletty jo kerran, joten toisella kertaa sillä ei enää ollut samanlaista merkitystä (Frieze 1997). Valkoisen puvun käyttäminen olisi myös

Churchin (2003, 10–14) haastatteleminen naisten mukaan tuntunut tekopyhältä joistakin, jotka eivät enää olleet neitsyitä. Jos ei ollut neitsyt, huntuaakaan ei ollut soveliaasta käyttää. Usealle morsiamelle valkoinen oli kuitenkin perinteinen väri eikä siitä sen takia voinut tinkiä, vaikka kokikin näyttävänsä paremmalta jossakin toisen värisessä puvussa. Valkoinen oli heille yksinkertaisesti hääpuvun väri. Tyylin ja värin valinnassa pohdittiin myös sitä, mitä tulisi salata. Joitakin värejä ei valittu, koska niiden ajateltiin antavan ei-toivottuja signaaleja muille. Kermanvärinen hääpuku olisi voinut nostaa kysymyksen, miksi? Puhtaan valkoinen puku piilotti itsen, jonka muut olisivat saattaneet tuomita. Morsiamet olivat siis hyvin tietoisia siitä, että heistä tehdään tulkintoja ulkonäön perusteella (vrt. Entwistle 2000, 73). Toisaalta tietyllä tyyllillä voitiin korostaa vartalon piirteitä, joihin oltiin tyytyväisiä ja piilottaa niitä piirteitä, joihin ei muiden haluttu kiinnittävän huomiota.

Friese (1997) on tutkimuksissaan saanut vastaavia tuloksia. Vaikka kankaiden saanti ei enää rajoita materiaalien ja värien valintaa, silti suurin osa morsiamista haluaa valkoisen hääpuvun. Muun väriset mielletään iäkkäämpien tai toista kertaa naimisiinmenevien väriksi. Vaikka morsian valitsi valkoisen hääpuvun, hän ei silti välttämättä pitänyt merkittävinä siihen liitettyjä symbolisia merkityksiä. Ne saatettiin tarkoituksella hylätä. Valkoisen hääpuvun voidaan ajatella liittyvän viattomuuteen ja puhtauteen siinä mielessä, ettei ole koskaan kokenut avioliittoa aikaisemmin sen sijaan se liitettyisi varsinaisesti neitsyyteen.

Ingrahamin (2008) mukaan romantisoitu hääkulttuuri tekee aatteellisesti luonnolliseksi avioliittoinstituution tuomat seksuaalisuuden säännökset ja tarjoaa kuvia todellisuudesta, joka piilottaa historialliset ja materiaaliset elämäntilanteet. Hän kuvaa tätä hääaiheisissa lehdissä, elokuvissa ja tv-ohjelmissa esiintyvää ilmiötä termillä heteroseksuaalinen kuvitelma (heterosexual imaginary). Church (2003, 13) tunnisti tutkimuksessaan morsianten neuvottelevan aktiivisesti tämän heteroseksuaalisen kuvitelman kanssa suunnitellessaan unelmahääpukuaan ompelijan kanssa. He pohtivat tietoisesti, kuinka kantaa ja esitellä vartaloon hääpäivänään, mitä tulisi paljastaa ja mitä piilottaa.

Albertan provinssin erään pienkaupungin morsiamet valitsivat hääpuvuikseen pukuja, jotka edustivat kohtuullista seksuaalisuutta (modest sexuality) eli pukuja, jotka eivät paljastaneet liikaa tai muutoin kiinnittäneet liikaa huomiota vartaloon (Church 2003, 14–

17). Sen lisäksi heille oli tärkeää hillitty naisellisuus (low-maintenance femininity) eli morsiamet halusivat yksinkertaista röyhelöiden ja kermakakkujen sijaan (mts. 14–17). Heidän mieltymyksiinsä vaikutti pienen paikkakuntalaisen identiteetti oman yksilöllisen persoonan lisäksi. Pienen paikkakunnan kontekstissa ei sopinut korostaa itseään liikaa. Morsiamet kuitenkin suunnittelivat hääpukunsa yhdessä ompelijan kanssa omannäköisikseen, jolloin hääpukukin heijasti omaa persoonaa (vrt. Entwistle 2000, 112). Toisaalta pienellä paikkakunnalla ja erityisesti pienimuotoisemmissa häissä yksinkertaisempi hääpuku sopi tilaisuuteen massiivisen prinsessapuvun sijaan. Puvun valinnassa on siis hyvin merkittävää huomioida, millaisessa hääjuhlassa sitä tullaan käyttämään. Kontekstilla on suuri merkitys.

Lisäksi henkilökohtainen kokemus hääpuvusta on tärkeä. Sovittaessaan hääpukuja morsian yleensä valitsi tietyn puvun, koska laittaessaan sen ylleen, hän tunsi olonsa kuin taikauskusta täysin muuttuneeksi (Frieze 1997). Puku tuntui juuri siltä oikealta hääpuvulta. Churchin (2003, 13) tutkimuksessa naiset kokivat samanlaisia tunteita, mutta he olivat itse mukana puvun tekoprosessissa, joten myös ymmärsivät tuon taian. Puvun ei tullut näyttää hyvältä, vaan upealta, sillä pukua käytettäisiin päivänä, jona morsianta katseltaisiin enemmän kuin koskaan.

Hääpuvun valinta on usein myös hetki, joka jaetaan useimmiten läheisten, kuten kaasojen tai äidin kanssa. Heidän mielipiteensä voivat auttaa valinnassa, mutta edellä kuvatun taianomaisen kokemuksen jälkeen morsian harvoin enää huomioi muiden kommentteja, sillä päätös on tehty (Frieze 1997). Sulhasta sen sijaan ei yleensä oteta mukaan valintaprosessiin. Suurin osa Friesen (1997) haastattelemista amerikkalaisista morsiamista oli esimerkiksi sitä mieltä, ettei sulhanen saanut nähdä pukua ennen häitä, vaikka he eivät olleetkaan taikauskoisia. Se oli vain perinne, josta haluttiin pitää kiinni tai haluttiin yksinkertaisesti yllättää sulhanen.

Morsiamella on siis vapaus valita hääpukunsa, mutta hän kuitenkin valitsee sen kulttuurin ja perinteiden rajoissa (vrt. Entwistle 2000, 138). Juuri siksi valkoinen hääpuku on säilyttänyt suosionsa (Frieze 1997). Perinteiden ja hääjuhlan tyylin rajoissa morsiamet kuitenkin haluavat hääpukunsa ilmaisevan heidän persoonaansa. Hääpuvun tulee olla juuri se oikea.

4.4 Hääpuku morsiamen identiteetin rakentajana

Morsiamet mainitsevat hääpuvun omaavan pyhiä ominaisuuksia, koska se saa heidät tuntemaan itsensä prinsessoiksi (Otnes & Pleck 2003, 82). Hääpuvut pysyvätkin kulutustuotteina merkityksellisinä, koska ne toimivat identiteetin ja itsekokemuksen tasolla (Church 2003, 18). Kulutustuotteet eivät ole vain käyttöä varten, vaan niiden symbolisten merkitysten avulla voidaan luoda ja rakentaa haluttuja identiteettejä (Frieze 1997). Ostaessaan tuotetta ihminen luo samalla tietyn kokemuksen itsestään, joten hääpuvun ostamisprosessi on Friesen (1997) mukaan morsiamelle tärkeä vaihe selviytyäkseen häitä edeltävän ja häiden välisen ajan limbosta. Hääpuku auttaa tässä siirtymäriitissä naimattomien naisten joukosta naimisissa olevien naisten joukkoon, sillä hääpuvun valinnan aikana morsian tutustuu morsiamen rooliin.

Kihlaus tai hääpäivän lukkoon lyöminen aloittaa siirtymisprosessin ensimmäisen vaiheen. Tällöin morsian voi alkaa etsiä hääpukua. Hääpukuliikkeeseen astuminen oli monelle morsiamelle ensimmäinen askel kohti ymmärrystä siitä, että hän on siirtymässä uuteen sosiaaliseen ryhmään eli naimisissa olevien ryhmään. Merkittävä hetki voi aiheuttaa monenlaisia tunteita hermostuneisuudesta, epävarmuudesta ja ristiriitaisuudesta aina iloon ja jännitykseen. Lisäksi koetaan, ettei hääpukuliike ole tavallinen liike. Siellä ei voi itse kierrellä ja katsella, vaan se on kuin erityinen, tunnelmaltaan toisenlainen, pyhä paikka. (Frieze 1997.)

Toinen vaihe siirtymässä on kihlautumisen ja häiden välinen aika, limbo, jonka aikana morsiamet tutustuvat uuteen rooliinsa morsiamina kokeilemalla hääpukuja (Frieze 1997). Vaatteet viestivät tietystä tilanteesta (Entwistle 2000, 15). Niin hääpukukin viestii häistä ja antaa tiettyjä signaaleja, mikä saa valinnassa mukana olevat ihmiset käyttäytymään tietyllä tavalla, ihastelemaan, asettelemaan huntua ja laahusta oikeaan asentoon. Vastaavasti morsian reagoi muiden toimintaan ja alkaa käyttäytyä tietyllä tavalla, mikä johtaa muutokseen ja hän alkaa tuntea itsensä enemmän morsiameksi (Frieze 1997). Kokemusta morsianten ryhmään kuulumisesta hääpukujen kokeilemisen kautta voi osaltaan verrata Sweetmanin (2001, 66–67) kuvaamaan kokemukseen, jossa tietyn ryhmän jäsenet jakavat kyseisten vaatteiden tunnun ja niiden materiaalien sekä

leikkausten antamat rajoitukset ja mahdollisuudet, mikä puolestaan vaikuttaa käyttäytymiseen. Hääpuku siis saa naisen tuntemaan itsensä morsiameksi ja käyttäytymään sen tavoin paitsi symbolisten merkitysten kautta myös itse hääpuvun tunnun myötä. Hääpuvun valinta on aikaa siis kokeilla, totutella morsiamen rooliin ja valmistautua siirtymäprosessin kolmanteen ja viimeiseen vaiheeseen eli hääpäivään (Frieze 1997).

Churchin (2003, 18–19) tutkimus osoittaa myös, että kuluttamisen kautta voi tuottaa identiteetin. Churchin haastattelemat morsiamet teettivät hääpukunsa ja olivat tiiviisti mukana suunnitteluprosessissa sen sijaan, että olisivat ostaneet valmiin puvun. Elämänmuutoksen aikana puvun luominen oli väylä itseilmaisulle, sillä jokainen nainen koki saavansa ainutlaatuisen puvun, joka kuvasti hänen luonnettaan ja persoonaansa. Itse suunniteltuun pukuun samaistuttiin voimakkaasti. Hääpäivänä morsian tunsikin pukunsa läpikotaisesti. Se oli uniikki ja heijasti morsiamen kokemuksia ja kypsyyttä: sitä, joka hänestä oli tullut.

Hääpuku on siis monelle morsiamelle hyvin merkityksellinen. Hääpuvun suurta tunnearvoa kuvaa hääpuvun jälkeinen käyttö. Friesen (1997) haastattelemissa morsiamista harva kuvitteli voivansa myydä hääpukunsa juuri suuren tunnearvon vuoksi. Samoin Church (2003, 19) toteaa, että hääpäivän jälkeen suurin osa puvuista säilytettiin. Eron kohdatessa puku saatettiin heittää pois, mutta osa morsiamista säästi silloinkin hääpuvun kipeistä muistoista huolimatta. Vastaavasti Lehdon (2001, 113) mukaan hääpukua pidettiin Suomessa tärkeänä häiden jälkeenkin ja se haluttiin säilyttää sellaisenaan. Se saatettiin antaa seuraavalle sukupolvelle käyttöön. Vaikka hääpuku olisi valmistettu myöhempää käyttöä varten, saatettiin siitä silti leikata pieni pala muistoksi hääpäivästä. Pula-aikana kalliit materiaalit oli käytettävä hyödyksi, mutta usein niistä valmistettiin uusia morsiuspukuja. Myöhemmin taloudellisesti ajattelevat morsiamet ovat muunnelleet hääpukuja muihin juhlatilaisuuksiin sopiviksi esimerkiksi värjäämällä. Lisäksi hääpukujen vuokraaminen ja myyminen eteenpäin ovat yleistyneet, mutta silti monet säästävät yhä hääpukunsa tunnesyistä.

Hääpuku auttaa naisia siirtymäprosessissa avioliittoon. Tässä prosessissa myös hääpuku kokee muutoksen. Siirtymäprosessin alkuvaiheissa hääpuku on vain vaate, johon liittyy rahallista arvoa ja kulttuurisesti hyvin tunnettuja merkityksiä. Valinta- ja ostovaiheessa

hääpuku auttaa morsianta ymmärtämään, että hän on todella menossa naimisiin, ja sopeutumaan morsiamen rooliin sekä hääpäivänä saa aikaan tietynlaista käyttäytymistä, jotta morsiamen roolin toteuttaminen olisi helpompaa. Häiden jälkeen hääpuku on muisto tehdystä sitoumuksesta ja auttaa sopeutumaan uuteen vaimon rooliin. Näin hääpuku saa uusia merkityksiä ja lopulta kerran kallis puku on menettänyt markkina-arvonsa, mutta saanut paljon tunnearvoa. Siitä on tullut pyhä. (Frieze 1997.)

5 Käsien tekeminen

Tuotteiden, kuten hääpukujen, itse tekemistä lähestyn käsityön ja tee-se-itse-toiminnan kautta. Sekä käsityö tee-se-itse- eli DIY-toiminta ovat käsityöllistä tekemistä, mutta ne voidaan kuitenkin määritellä erillisiksi käsin tekemisen muodoiksi, joita tarkastelen seuraavissa alaluvuissa erityisesti tekemisen lähtökohtien näkökulmasta.

5.1 Käsityön määritelmiä

Käsityö on toimintaa, jossa ihminen muokkaa konkreettista materiaalia käsityötekniikoin (Kojonkoski-Rännäli 1995, 23). Tämän toiminnan tuloksena syntyy taitoja ja ulkoisia konkreettisia tuotoksia (Lepistö 2006, 158). Käsityö nähdään inhimillisenä, ihmisen alkuperäisenä toimintana, sillä ihmisellä on tarve toteuttaa olemistaan tekemällä (Kojonkoski-Rännäli 1995, 63).

Käsityö on intentionaalista, sillä siihen liittyy olennaisesti ajatus syntyvästä tuotoksesta ja idea toteutustavasta. Käsityöhön voidaan yhdistää innovointi, jäljentäminen, tuottaminen, tekniikoiden ja tekniikan käyttäminen, tuotesuunnittelu ja teknologian hyödyntäminen. Käsityöprosessissa tekijä on vuorovaikutuksessa teknologian ja ympäristön kanssa ja yhdistää toiminnassaan käytäntöä ja teoriaa. (Lepistö 2006, 158.) Käsityö vaatii siis sekä fyysisiä että henkisiä ominaisuuksia: motorisia kykyjä sekä taitoa ajatella, ratkaista ongelmia ja käyttää mielikuvitusta luodakseen uutta (Kojonkoski-Rännäli 1995, 23).

Käsityö on Anttilan (1983, 5) mukaan myös arvosidonnaista toimintaa, sillä tuotteet ja tekeminen voidaan nähdä pyrkimyksenä toteuttaa tiettyjä arvoja. Näitä arvoja voivat olla esimerkiksi yksinkertaisesti toiminnantarpeen tyydyttäminen tai luova toiminta. Toisaalta arvot voivat olla kulutukseen liittyviä asioita, kuten taloudellisuus, kestävyys ja hoito-ominaisuudet, tai ekologiset ja terveydelliset näkökulmat. Lisäksi saatetaan haluta pyrkiä säilyttämään perinteitä.

Olennaista käsityössä on ihmisen välitön yhteys työstettävänä olevaan materiaaliin. Käsityötekniikoissa tekemiseen käytetään kuitenkin välineitä käsien lisäksi. Kun käytettävä väline muuttuu koneeksi, myös käsityöstä tulee modernin tekniikan keinoin tehty. Raja käsin ja tekniikan keinoin tehdyn välillä on häilyvä, mutta niin kauan, kun ihmisen käden persoonallinen jälki näkyy työn tuloksessa, voidaan työtä pitää käsityönä. (Kojonkoski-Rännäli 1995, 48, 62–63.)

Käsityö on tavanomaisessa kielenkäytössä ongelmallinen käsite, koska se voi merkitä sekä käsin tai erilaisin käsityöllisin menetelmin työskentelyä että käsin tehdyn työn tulosta, käsityötuotetta. Käsityö voi merkitä siis joko prosessia tai produktia. (Anttila 1983, 6, 37; 1993, 10.) Luutosen (2002, 72) mukaan käsityötuote voidaan käsittää laajasti: se voi olla käsin tehty, konkreettinen tuote, mutta myös aineeton tuote esimerkiksi silloin, kun käsityön tekemisen päämääränä on pääasiassa taidon oppiminen tai elämys esineen sijaan. Käsityötuote voi olla myös korjaus- tai muu palvelu.

Perinteisesti käsityö on nähty käsityöläisen yksilöllisenä toimintana, jossa tekijä sekä suunnittelee että valmistaa tuotteen itsenäisesti. Tällaista käsityöprosessia, jossa sama henkilö toteuttaa kaikki prosessin vaiheet itse, kuvataan kokonaiseksi käsityöksi, jossa yhdistyvät kokonaisuudeksi ideointi sekä visuaalinen ja tekninen suunnittelu. Kokonainen käsityöprosessi vaatii siten yksilöltä laajaa osaamista henkisesti ja fyysisesti, mutta mahdollistaa myös monipuolisen kehittymisen esimerkiksi ajatteluja ja arvioinnin kyvyissä sekä motorisissa taidoissa. Käsityöprosessi voi kuitenkin olla myös ositettu. Ositetussa käsityössä yksilö suorittaa vain osan valmistusprosessista itse eli esimerkiksi seuraa työskennellessään valmiita ohjeita itse suunnittelemisen sijaan. (Kojonkoski-Rännäli 1995, 51, 63; Pöllänen & Kröger 2006, 86–88.)

Anttilan (1983, 37, 53, 112) mukaan käsityötä kohtaan tunnettavat positiiviset asenteet liittyvät ensisijaisesti käsityöprosessiin eli käsityön tekemiseen. Tuote ja sen funktio ovat toissijaisia. Käsityöprosessi koetaan merkityksellisenä, koska se voi muun muassa tuoda mielihyvää luomisen ilon kautta, vaikuttaa myönteisesti mielenterveyteen, antaa mahdollisuuden itseilmaisuun ja sosiaaliseen toimintaan tai se voidaan kokea yhteiskunnallisesti merkittävänä.

Vaikka käsityöprosessi saatetaan kokea monesti valmistuvaa tuotetta tärkeämpänä, myös tuotteella on usein suuri merkitys tekijälleen. Tavoitteena oleva tuote voi toimia itsessään käsityön eli tekemisen merkityksellistäjänä (Pöllänen 2006, 68). Toisaalta valmistusprosessin eri vaiheisiin liittyvät taidot tulevat esiin tuotoksen erilaisina ominaisuuksina, kuten esteettisyytenä, käytännöllisyytenä ja tekniseen suoritukseen liittyvänä kädenjälkenä tuotoksessa. Erityisesti kokonaisessa käsityöprosessissa, jossa yksi henkilö on valmistanut tuotteen, nämä ominaisuudet ovat ikään kuin tekijän persoonallisuuden ulkoinen toteutuma. Tuotos rakentaa näin minäkuvaa sekä itsetuntoa ja voi olla sen vuoksi tekijälleen hyvin tärkeä. (Kojonkoski-Rännäli 1995, 55.)

5.2 Käsityön tekemisen lähtökohtia 2000-luvulla

Teollistumisen myötä käsityö ei enää ole välttämättömyys. Aikakaudella, jolloin lähes kaiken saa helposti valmiina ja usein jopa edullisemmin kuin itse tehtynä, käsityön arvo kyseenalaistuu jatkuvasti. Heikkisen (2004, 75–76) mukaan käsityön ajatellaan yleisesti olevan itsessään arvokasta, sillä se ei ole ”koneen persoonatonta työtä, vaan ihmisen persoonallista, liki sielullista työtä, osa tekijäänsä”. Nykyaikainen käsityö onkin syntynyt vastakulttuurina teollisuuden persoonattomalle, kulutusta ihannoivalle massatuotannolle. Toisaalta käsityön perinteisiä valtteja ovat myös sen mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkien ihmisten kanssa, ruumiillisuus ja yhteys arkipäivään. Lisäksi käsityö sallii luovuuden ja auttaa ihmistä ymmärtämään sekä itseään että ympäröivää maailmaa. (Ihatsu 2006, 19–20.)

Nykypäivän käsityöläisyys on monenlaista toimintaa. Perinteisten käsityöammattien lisäksi taiteilijat toteuttavat ideoitaan käsityöläisinä (Luutonen 2006, 174). Muiden kuin ammattilaisten keskuudessa käsityö ei enää ole ratkaisevaa tuotetarpeiden tyydyttämisessä tai taloudellisesti välttämättömyyttä (Pöllänen 2006, 67). Pääosin käsityöstä onkin tullut monelle tärkeä harrastus. Monet käsityöharrastajat ovat innostuneet tekemään yksilöllisiä vaatteita esimerkiksi kierrätysmateriaaleista kestävän kulutuksen hengessä (Luutonen 2006, 174). Käsityö voi olla mielihyvän ja virkistuksen lähde tai jopa osa sekä tekijän persoonallisuutta että identiteettiä, sillä sen avulla voi toteuttaa ja ilmaista itseään (Luutonen 2006, 182; Aikasalo 2006, 40). Käsityönä valmistettu tuotos voi kertoa tarinan tekijästään tai esimerkiksi hänen harrastuksistaan, kotiseudustaan tai ryhmästä,

johon hän kuuluu (Luutonen 2007, 15). Aikasalon (2006, 40) mukaan käsityö voidaankin lukea muiden ilmaisu- ja taidemuotojen joukkoon.

Itseilmaisun mahdollisuuden lisäksi käsityö on muutoinkin merkityksellistä monille. Käsityönä voi saada itselleen muun muassa mieleisen ja vartalotyypilleen sopivan vaatteen (Pöllänen & Kröger 2006, 93). Käsityöt voivat merkitä Pölläsen (2006, 67–74) mukaan lisätuloja tai säästämistä, esimerkiksi myymällä tai itse korjaamalla tuotteita. Taloudellista hyötyä tärkeämpää on kuitenkin useimmiten ajan hyötykäyttö. Käsitöiden tekeminen on mielekästä, viihdyttävää toimintaa, jonka myötä syntyy myös valmiita, konkreettisia tuloksia. Käsityöt voivat lisäksi toimia ansiotyötä korvaavana tekemisenä tai mahdollisuutena pysähtyä ja antaa aikaa omille ajatuksille kiireen keskellä. Toisaalta käsityöt voivat kohottaa itsetuntoa ja tuoda iloa siitä, että näkee ympärillään omia käsitöitä ja saa niistä myönteistä palautetta. Mielenrauhaa lisäävät käsityö tekemisen muotona, käsityömateriaalit, valmiit ja keskeneräiset tuotteet. Käsitöiden tekeminen voi myös olla pakokeino tai irrottautuminen vaikeista elämäntilanteista sekä stressinhallintakeino. Käsityöllä onkin tärkeä merkitys mielenterveyden säilyttäjänä ja henkisen vireyden ylläpitäjänä (Ihatsu 2006, 21). Kokonainen käsityö mahdollistaa lisäksi flow-kokemukset (Pöllänen 2006, 74).

Käsityö on siis itse itselle aiheutettu pakko, joka on yhdistelmä halua, miellyttäväksi koettua tekemistä ja valmiin käsityön tuomaa iloa (Heikkinen 2004, 80), mutta käsityön kulttuuriolottuvuus on myös tärkeä. Ilon lisäksi käsitöiden avulla voi etsiä omia juuria ja vahvistaa omaa identiteettiä, sillä käsityöt ovat aina osa kulttuuria (Ihatsu 2006, 22). Käsityöt pitävät yllä ja kehittävät traditiota (Anttila 1993, 10).

5.3 DIY-toiminta

Tee-se-itse -toiminnan eli DIY-toiminnan (do-it-yourself) määrittely on hankalaa siihen liittyvien monien näkökulmien takia. DIY-toiminta tarkoittaa Wolfin ja McQuittyn (2011) määritelmän mukaan sitä, että yksilö tuottaa, muokkaa tai korjaa materiaalista omaisuutta hyödyntäen raakamateriaaleja tai puolivalmisteita. Se on siis käsityöllistä toimintaa, jossa valmistetaan uusia tuotteita. DIY-toiminnan lähtökohtana on jokin tarve, joten projekteja toteutetaan harvoin vain yksinomaan vapaa-ajan vieton takia (Melchionne 1999).

Atkinson (2006) määrittelee DIY-toimintaa jaottelemalla sen tuotteiden valmistamiseen ja kodin kunnossapitoon. Tuotteiden valmistaminen käsittää käsityöt, kuten neulomisen, vaatteiden valmistamisen ja korjaamisen, sisustustekstiilien ja huonekalujen valmistamisen, veneenrakentamisen ja omakustantamisen. Kodin kunnossapito taas sisältää sisustamisen, putki- ja sähkötyöt, puutarhanhoidon ja -suunnittelun sekä rakennustyöt. Yksilön taitotasosta riippuu, kuinka paljon toiminnassa käytetään luovuutta, mutta Melchionnen (1999) mukaan DIY-toimija ei yleensä valmista tuotettaan alusta loppuun itse. Sen sijaan hän turvautuu kuluttajille suunnattuihin puolivalmisteisiin, joiden mukana tulevat valmistusohjeet. DIY-projektit vaativat kuitenkin usein tekijältään innovaatiota, tietoja, taitoja, aikaa ja kustannuksia (Wolf & McQuitty 2011).

DIY-toiminta on saanut alkunsa tarpeesta antaa joutaville käsille jotakin tehtävää ja tarjota tuottelias ja mieltä ylentävä tapa viettää vapaa-aikaa. Vähävaraisille ihmisille ja sota-aikoina DIY-toiminta oli kuitenkin välttämättömyys. Taitoja tehdä itse arvostettiin suuresti aikoina, jolloin ammattiavun saaminen oli hyvin vaikeaa. Sotien jälkeen DIY-toiminta ei enää ollut välttämättömyys, mutta innostus tehdä itse jatkui. Nykypäivänä kaikki tarvittavat tuotteet ja palvelut on mahdollista saada valmiina, joten DIY-toiminnassa ei ole niinkään kyse välttämättömyydestä, vaan enemmänkin elämäntavasta ja yksilön omista valinnoista. Massakulutuksen aikakaudella osallistuminen tuotteiden luomiseen on tullut tärkeäksi monille. (Atkinson 2006.)

DIY-projektien aloittamiseen vaikuttavat aiempi DIY-kokemus ja käytettävissä oleva aika, sillä DIY-toiminta vaatii resursseja ja taitoja (Wolf & McQuitty 2011). DIY-projekteihin tarttuminen on helpompaa, jos omaa jo kokemusta itse tekemisestä. Taloudellinen ja sosiaalinen tilanne taas vaikuttavat siihen, onko DIY-toiminnan tarkoituksena itsensä toteuttaminen vai toteutetaanko sitä välttämättömyyden takia (Atkinson 2006). DIY-toiminta voidaan jakaa Atkinsonin (2006) mukaan toiminnan taustalla olevien motiivien perusteella luovaan ja taitoa vaativaan toimintaan, jonka tavoitteena on mielihyvä tai rahallinen tuotto, mielihyvää tuovaan harrastustoimintaan, jossa hyödynnetään valmiita kaavoja ja malleja, kodin kunnossapitoon taloudellisten resurssien tai palvelujen puutteen vuoksi sekä kodin kunnossapitoon elämäntapana, jossa itse tekeminen perustuu puutteen sijaan omaan valintaan ja tahtoon.

Wolf ja McQuitty (2011) jakavat DIY-toiminnan motiivit vastaavasti tarjontaan ja yksilön identiteettiin liittyviksi. Heidän mukaansa tarjontaan liittyvät DIY-projektin suhteellinen taloudellinen hyöty, tarjolla olevien tuotteiden tai palveluiden huono laatu tai saatavuus ja yksilöllistämisen tarve. Säästäminen ja halu käyttää rahaa järkevästi motivoivat voimakkaasti DIY-toimintaan. Toisaalta itse tekemällä saa omia, erityisiä tarpeita palvelevan tuotteen, sillä DIY-projektissa tekijällä on itsellään kontrolli yksilöllistämisprosessista eikä tarvitse muita muutosten tekemiseen. Identiteettiin liittyviin motiiveihin Wolf ja McQuitty lukevat voimaantumisen tunteen, käsityöläisen identiteetin vahvistamisen, DIY-yhteisöön kuulumisen sekä halun olla ainutlaatuinen ja erilainen kuin muut. Projektin toteuttaminen voi siis tuoda esimerkiksi aikaansaamisen ja hallinnan tunteita sekä mielihyvää ja siten tuottaa aineetontakin hyötyä valmiin projektin lisäksi.

6 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on tutkia itse tehtyjä hääpukuja Suomessa 2000-luvulla. Kiinnostuksen kohteena ovat hääpuvun ja käsityön merkitykset itse hääpukunsa tehneelle morsiamelle. Lisäksi tarkoituksena on tarkastella syitä, miksi osa morsiamista on tehnyt hääpukunsa itse, sekä eritellä, millaisia hääpukuja on tehty itse.

Ensimmäisenä on tarkoitus tutkia hääpuvun merkityksiä. Mitä hääpuku merkitsee morsiamelle? Millainen arvo hääpuvulla on tai millaisia arvoja ja symboleita siihen liittyy? Merkitysten tutkimusta pohjustaa pukeutumisen ja hääpukujen teoreettinen tarkastelu.

Toisena on tarkoitus tutkia syitä, miksi vastanneet morsiamet ovat tehneet hääpukunsa itse. Yleisesti ottaen on kuitenkin huomattavasti yleisempää ostaa hääpuku valmiina tai teettää se ompelijalla. Erityisenä kiinnostuksen kohteena on itse tekemisen ja käsityön merkitys morsiamelle. Tuoko käsityö lisäarvoa hääpuvulle? Itse tekemisen syitä tarkastelen DIY-toiminnan motiivien ja merkitysten sekä hääpukuihin ja yleisesti pukeutumiseen liitettyjen arvojen pohjalta.

Kolmantena on tarkoitus tarkastella, millaisia hääpukuja on tehty itse 2000-luvulla. Tarkastelun kohteena ovat itse tehtyjen hääpukujen mallit, ominaisuudet ja tyylit.

Tiivistettynä tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Mikä merkitys hääpuvulla on morsiamelle?
2. Miksi hääpuku tehdään itse?
3. Millaisia hääpukuja on tehty itse?

7 Tutkimuksen toteutus

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, koska tavoitteenani on ilmiön ymmärtäminen, selittäminen ja tulkinta (Anttila 2005, 276). Tavoitteeni on tarkastella itse tehtyjä hääpukuja ja niiden merkityksiä tekijälleen sekä itse tekemisen syitä ja merkityksiä luomatta kuitenkaan yleistettäviä totuuksia. Juuri laadulliselle tutkimukselle on ominaista pyrkiä kuvaamaan tällaisia todellisen elämän ilmiöitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152). Tutkimusaiheestani, itse tehdyistä hääpuvuista, ei ole aiempaa tutkimustietoa. Laadulliset tutkimusmenetelmät antavatkin mahdollisuuden kerätä aineiston, jota voidaan tarkastella hyvin monenlaisista näkökulmista (Alasuutari 1994, 74), joten ne soveltuvat hyvin uuden aiheen tutkimukseen. Ne myös mahdollistavat vastaajille vapauden kertoa hääpuvun valmistusprosessistaan ja siihen liittyvistä ajatuksista omin sanoin, sillä ihminen on paras kertomaan henkilökohtaisista kokemuksistaan itse. Tutkimuksen aineistona käytän verkkokyselyn vastauksia ja sen mukana kerättyjä valokuvia, joita analysoin teoriasidonnaista analyysimenetelmää käyttäen. Aineiston hankintaa ja analyysia kuvaan tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

7.1 Aineiston hankinta

Tutkimuksessani itse tehtyjä hääpukuja koskien käsittää kahdenlaisia aineistoja: verkkokyselyn ja valokuvia. Aineiston hankinnassa käytetään välineenä internetiä.

Internetillä on yhä tärkeämpi rooli yhteiskunnassa ja siitä on tullut kaikkialla läsnä oleva (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013). Vuonna 2016 88 prosenttia suomalaisista käytti internetiä ja 72 prosenttia useasti päivittäin (Suomen virallinen tilasto 2016b). Internetin avulla on siis hyvä mahdollisuus tavoittaa tutkimukseen osallistujia, joten sitä käytetään tämänkin tutkimuksen aineiston keruun ensisijaisena välineenä.

Tutkimuksen pääaineistona on verkkokysely. Valitsin haastattelujen sijaan verkkokyselyn, koska se mahdollistaa useamman eri vastaajan näkökulmien tarkastelun ja siten useampien erilaisten itse tehtyjen hääpukujen tarkastelun. Verkkokyselyn etuna ovat helppous, edullisuus, mahdollisuus kuvien käyttämiseen sekä vastausten suoraan

taltiointi sähköiseen muotoon, jolloin vältetään mahdollisilta koodausvirheiltä ja säästetään aikaa (Miettinen & Vehkalahti 2013). Tässä tutkimuksessa oli tarkoitus tavoittaa hääpukunsa itse tehneitä koko Suomen alueella, joten vastaajat asuvat maantieteellisesti kaukana toisistaan. Tällöin verkkokysely on käytännöllinen tapa kerätä aineisto. Verkkokyselyn etuna on myös se, että tutkijan läsnäolo ei vaikuta vastauksiin, ja vastaaja voi pysyä anonyyminä.

Verkkokyselyni koostui pääosin avoimista kysymyksistä, jotta vastaajilla oli mahdollisuus vapaasti esittää ajatuksiaan ilman rajoittavia, valmiita vastausvaihtoehtoja (ks. liite 1). Näin oli mahdollista selvittää vastaajien mielipiteitä perusteellisesti (Valli 2001, 111). Avointen kysymysten sijaan vaihtoehtoina olisi ollut pyytää vastaajia kirjoittamaan vapaasti hääpuvustaan ja sen valmistamisesta. Riskinä kuitenkin olisi ollut, kuten avoimissa kysymyksissä yleensä, tutkimuksen kannalta olennaisten kysymysten väliin jättäminen sekä niukka tai aiheen ohi vastaaminen (Valli 2001, 111). Halusin avointen kysymysten ohjaavan vastaamaan tutkimukseni kannalta olennaisia asioita. Lopuksi vastaajilla oli kuitenkin vielä mahdollisuus kirjoittaa vapaasti, mitä muuta he haluaisivat kertoa hääpuvun valinta- tai valmistusprosessista sen varalta, etteivät avoimet kysymykset kattaneet vastaajien mielestä kaikkea olennaista. Koin, että kysely oli helposti lähestyttävämpi vaihtoehto kuin vapaa kirjoittaminen ja siten kynnys vastaamiseen olisi matalampi. Verkkokyselyn huonona puolena voi myös olla kysymysten väärinymmärtäminen, sillä kysymysten väärinymmärtämisen ja virhetulkintojen todennäköisyys kasvaa silloin kun vastauksia ei anneta kasvokkain (Räsänen & Sarpila 2013). Pyrin kuitenkin muotoilemaan kysymykset hyvin selkeiksi.

Avointen kysymysten lisäksi verkkolomakkeella kysyttiin vastaajien taustatietoja. Taustatietoja koskevat kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, jotta lomakkeesta tulisi helposti lähestyttävämpi ja nopeampi täyttää. Lisäksi Verkkokyselyn yhteydessä kerättiin valokuvia itse tehdyistä hääpuvuista. Verkkolomakkeen etuna olikin kuvien helppo lähettäminen, sillä nykyään valokuvat ovat digitaalisia. Helppo valokuvien jakotapa luultavasti laski kynnystä lähettää kuvia. Vastaajilla oli mahdollisuus myös linkittää oma bloginsa tai muu sivu, jolla valokuvaa olisi mahdollista tarkastella. Vaikka verkkokyselyssä pyydettiin vastaajia kuvailemaan hääpukuaan, valokuvat havainnollistavat paremmin pukuja. Siten välttyttiin helpommin tulkintavirheiltä ja lyhyetkin hääpuvun kuvaukset saivat täydennystä.

Verkkolomakkeelle sopivista ja tutkimukseni kannalta kysymyksistä keskusteltiin yhdessä ohjaajan ja seminaariryhmän kanssa. Ohjaaja antoi viimeisen palautteen verkkolomakkeesta, minkä jälkeen muutin vielä joidenkin kysymysten muotoilua ja järjestystä ennen lopullisen kyselyn julkaisemista.

Verkkokyselyyn vastaamiseen vaikuttaa luonnollisesti internetin käyttömahdollisuus. Tässä tutkimuksessa oli tarkoitus tutkia viime aikoina itse tehtyjä hääpukuja, joten saattoi olettaa vastaajien olevan nuorehkoja henkilöitä ja siten käyttävän internetiä. Laadullisen otteensa takia oli riittävää löytää joitakin vastaajia suurten määrien sijaan.

Vastaajien tavoittamisessa käytettiin hyväksi hääaiheista keskustelupalstaa, eri järjestöjen sähköpostilistoja, blogeja ja sosiaalista mediaa. Linkki verkkokyselylomakkeelle jaettiin seuraavissa paikoissa: Naimisiin.info - keskustelupalstalla, jossa käsiteltiin itse tehtyjä hääpukuja, käsityönopettajaksi opiskelevien ainejärjestöjen, Tekstiilarit ry:n ja Kotex ry:n, sähköpostilistoilla, Käsityö verkossa ry:n sähköpostilistalla sekä Facebookissa Ompeluelämää-, Häät 2016 -, Häät 2017 - ja Häät 2018 -ryhmissä. Jaoin linkin myös blogisivuille, joissa kirjoittaja kertoi itse tekemästään hääpuvusta. Yhdelle vastaajalle jaoin linkin verkkokyselyyn henkilökohtaisen kontaktin kautta. Hääaiheisten keskustelupalstojen ja Facebook-ryhmien lisäksi jaoin verkkokyselyn linkkiä käsityöaiheisilla kanavilla, sillä oletuksena oli, että hääpukunsa itse tehneet ovat myös muutoin käsitöitä tekeviä henkilöitä. Facebookin Ompeluelämää-ryhmä valikoitui muista käsityö- tai ompeluaiheisista ryhmistä sen avoimuuden ja suurimman jäsenmäärän vuoksi. Verkkokyselyllä oli mahdollisuus tavoittaa paljon häistä keskustelevia ja käsitöistä kiinnostuneita ihmisiä, sillä ainoastaan Facebook-ryhmissä oli linkin jakohetkellä 24.1.2017 yli 30 000 jäsentä: Ompeluelämää 21 9997 jäsentä, Häät 2016 3894 jäsentä, Häät 2017 6066 jäsentä, Häät 2018 1624 jäsentä ja Tekstiilarit ry 321 jäsentä. Muiden kanavien mahdollisesta tavoitavuudesta ei ole tarkkaa tietoa. Verkkokyselyyn oli mahdollisuus vastata 24.1.-28.2.2017 välisenä aikana. 1.2.2017 mennessä olin saanut jo 70 vastausta, joten en laittanut muistutusviestiä yhdellekään kanavalle.

Verkkokysely on itsevalikoitunut, sillä vastaajien valikoituminen perustuu kyselyn mielekkyyteen, mainonnan tehokkuuteen ja sopivien kanavien löytämiseen (Miettinen &

Vehkalahti 2013). Tässäkin tutkimuksessa suurin osa vastaajista on löytänyt verkkokyselyni avoimen mainonnan takia. Vain seitsemälle blogin kirjoittajalle ja yhdelle henkilökohtaiselle kontaktille osoitin henkilökohtaisen kutsun vastata kyselyyn. Vastaajien profiilin kontrollin puute täytyykin ottaa tutkimustuloksissa huomioon. Tätä varten oli tärkeää myös tässä tutkimuksessa liittää kyselyyn taustatietokysymyksiä, jotta vastaajien profiili voitaisiin tehdä näkyväksi.

7.2 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi, jonka avulla voidaan analysoida kirjoitettuja, nähtyjä sekä kuultuja sisältöjä ja luoda niiden pohjalta kattava kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Se voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti, teoriasidonnaisesti tai teorialähtöisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93–102.) Tässä tutkimuksessa sovelsin teoriasidonnaista sisällönanalyysia Atlas.ti -ohjelmaa apuna käyttäen. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla tutkiessani hääpuvun merkitystä, analyysia pohjusti hääpuvun aseman, historian, valinnan ja roolin teoreettinen tarkastelu. Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla eli analysoidessani hääpuvun itse tekemisen syitä, analyysia ohjasivat osittain DIY-toiminnan ja käsityön tekemisen motiivit. Tutkiessani, millaisia hääpukuja on tehty itse, analyysia ohjasivat osittain hääpukujen jaottelu rakenteiden, linjojen ja pituuksien mukaan. Luokittelin hääpukuja Delamoren (2006) luokittelun tapaan tanssiaspukuihin, prinsessa-, A-, empire- merenneito- ja pylväslinjaisiin hääpukuihin sekä pitkiin, mini- ja midipukuihin. Teoriasidonnaisessa analyysissa kuitenkin analyysiyksiköt nousevat tutkimusaineistosta ja aineisto ohjaa vahvasti analyysia, vaikka aiempi tutkimustieto myös jäsentää analyysia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99). Siten aineistosta oli mahdollista nousta esimerkiksi myös sellaisia hääpuvun merkityksiä ja itse tekemisen syitä, joita ei aiemmissa teorioissa ole mainittu.

Ensimmäinen vaihe aineiston analyysissa on havaintojen pelkistäminen. Tarkoituksena on kiinnittää huomio vain viitekehyksen ja tutkimuskysymysten kannalta olennaisiin asioihin, jotta tutkimuksen kannalta epäolennainen aines karsiutuu pois. (Alasuutari 1994, 30–31; Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.) Keskityin siis katsomaan vain, mitä aineistostani nousi ottaen huomioon tutkimuskysymykseni. Analyysiyksiköksi valitsin ajatuskokonaisuudet, koska erityisesti hääpukujen merkityksiin ja itse tekemisen

perusteluihin liittyvät lausumat olivat yhtä sanaa kattavampia. Esimerkiksi yksi vastaajista (M19) kirjoitti: ”Ei löytynyt sopivaa kaupasta.” Tämän lausuman koodasin sanoilla ’ei löytynyt mieleistä valmiina’. Hääpukujen kuvailussa analyysiyksiköksi riitti usein yksi sana, mutta esimerkiksi puvut, joita kuvailtiin tyköistuviksi yläosasta ja helmasta leveneviksi, tulkitsin A-linjaisiksi. Ensimmäisellä analysointikierroksella koodasin koko tutkimusaineiston dokumentti kerrallaan vastaavalla tavalla. Osa koodeista oli sisällöltään päällekkäisiä, joten yhdistin joitakin koodeja yhdeksi ja nimesin joitakin aiempaa paremmin sisältöään kuvaaviksi ennen seuraavaa analysointikierrosta. Seuraavilla kierroksilla tarkistin aineistolle tekemäni koodaukset ja täydensin tai korjasin niitä tarvittaessa tutkimuskysymys kerrallaan. Analyysi oli siis hyvin syklistä, sillä jouduin usein palaamaan jo analysoimiini vastauksiin ja korjaamaan koodeja entistä kuvaavimmiksi. Kierrosten yhteydessä vertasin myös aineistona olevia valokuvia kirjoitettuihin kuvauksiin hääpuvuista, jolloin usein tarkastelun kohteena olevan hääpuvun kuvaus tarkentui hieman. Valokuvat olivat pääosin kirjoitettujen vastausten tukena, mutta toivat myös lisätietoa.

Aineiston koodaamisen jälkeen siirryin ryhmittelyvaiheeseen. Aineiston ryhmittelyssä erilliset havainnot yhdistetään yhdeksi luokaksi niiden yhteisen ominaisuuden, piirteen tai käsityksen mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–113). Tarkastelin saamiani koodeja ja yhdistin samankaltaisia ajatuksia kuvaavat lausumat luokiksi. Nimesin nuo luokat kuvaavalla nimellä. Esimerkiksi lausumat, joissa kuvailtiin jollakin lailla perinteiseksi koettua morsiuspukua, yhdistin yhdeksi luokaksi, jolle annoin nimen ’Perinteinen hääpuku’. Tämän jälkeen luokittelin syntyneet luokat vielä samanlaista laajaa teemaa kuvaavien otsikoiden alle. Osa luokista oli jo valmiiksi oma teemansa, kuten edellä mainittu perinteinen hääpuku, mutta esimerkiksi Tarjonta-otsikon alle liitin valikoiman ja laadun lisäksi teemaan löyhemmin liittyviä luokkia kuten ’Valmiin puvun etsimisen vaiva’ tai ’eettisyys’. Yläotsikon ’Tarjonta’ alle kuuluivat siis kaikki luokat, jotka jollakin lailla kuvasivat valmiin hääpuvun hankkimisen hankaluuksia. Vastaavasti luokittelin kaikki syntyneet luokat yleisen otsikon alle kuvaamaan jotakin yleistä teemaa.

Viimeisessä analysointivaiheessa lajittelin vielä teemat sen mukaan, mihin tutkimuskysymykseeni ne liittyivät. Hääpuvun merkityksiin liittyvät teemat ovat perinteinen hääpuku ja hääpuvun erottuminen muista vaatteista. Hääpuvun itse tekemisen lähtökohdat jaoin tarjontaan ja identiteettiin liittyviksi syiksi sekä käsittelin itse tekemisen

merkitykset näistä erillisenä teemana. Erilaisia itse tehtyjä hääpukuja taas erittelin mallin, värin, valmistustekniikoiden ja materiaalien sekä tyylin ja yksityiskohtien perusteella. Aineiston analyysi eteni siis yksittäisistä havainnoista yleisiin teemoihin. Analyysirunko on esitetty tutkimuksen liitteissä (ks. Liite 2).

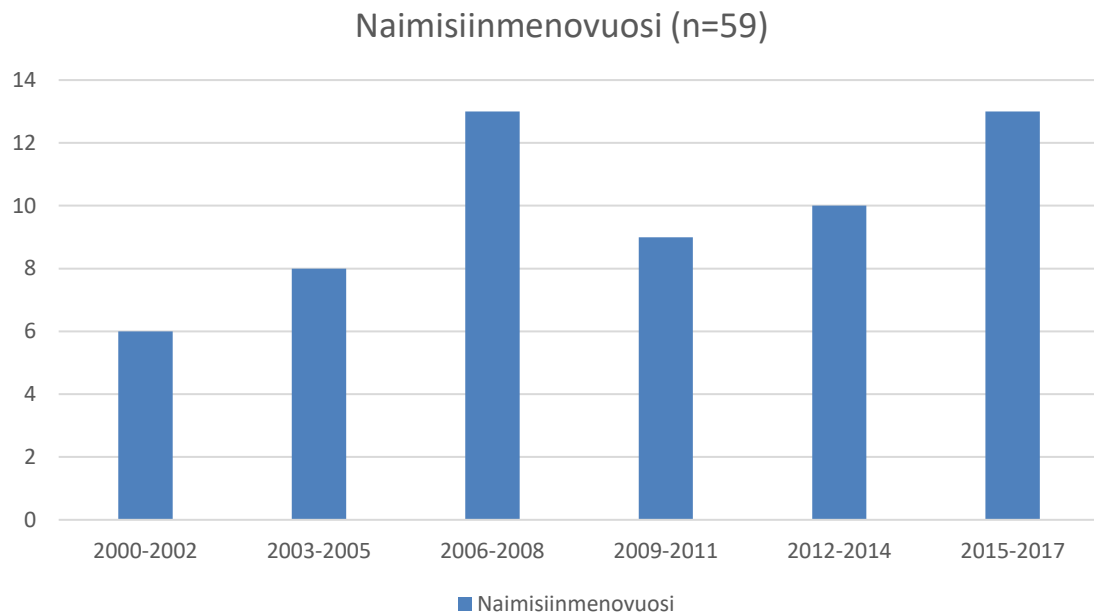
8 Itse tehty hääpuku

Seuraavaksi tarkastelen tutkimuksen tuloksia tutkimuskysymyksittäin. Ensin kuvaan tutkimukseen osallistuneita morsiamia, jonka jälkeen tarkastelen hääpuvun merkityksiä sekä itse tekemisen lähtökohtia ja merkitystä. Lopuksi tarkastelen, millaisia hääpukuja on tehty itse 2000-luvulla.

8.1 Hääpukujen tekijät

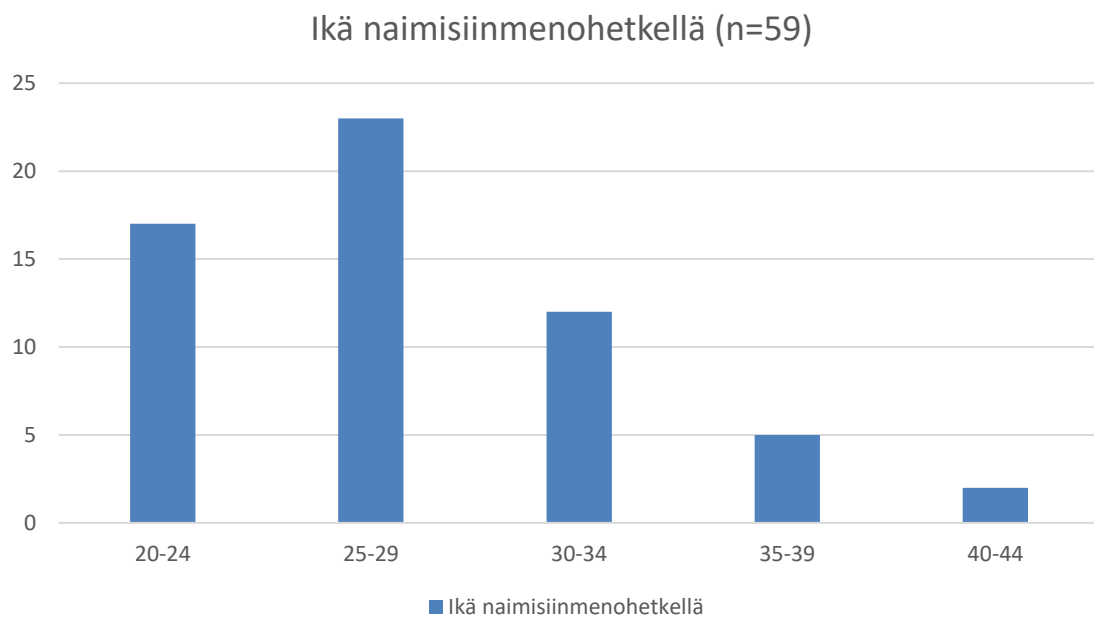
Verkkokyselyyni vastasi 71 morsianta. Hylkäsin vastauksista kolme sellaista, joissa oli vastattu vain yhteen tai muutamaaan kysymykseen niin, että taustatiedotkin olivat vajaita. Lisäksi rajasin lopullisen tutkimuksen aikavälin koskemaan selkeyden takia vain 2000-lukua, sillä 1980- ja 1990-luvuilla naimisiin menneitä oli vastannut yhteensä ainoastaan 9. Siten lopullinen kyselyaineisto koostui 59 morsiamen itse tehtyä hääpukua koskevista vastauksista. Vastaajat vastasivat jokaiseen viiteen tarkennettuun kysymykseen. 41 morsianta laajensi lisäksi vastauksiaan viimeisessä kohdassa, jossa sai vapaasti kertoa jotakin lisää hääpuvustaan tai sen tekoprosessista. Verkkokyselyn kuuden avoimen kysymyksen vastausten yhteenlaskettu pituus vaihteli 1,5 A4 sivusta 12 pisteen Times New Roman -fontilla ja 1,5 rivivälillä viiteen riviin samoilla asetuksilla.

Kyselyyn vastanneet morsiamet olivat siis menneet tai naimisiin vuosina 2000-2017 tai menossa naimisiin kuluvana vuonna 2017. Tutkimusaineisto edustaa melko tasaisesti vuosina 2000-2017 itse tehtyjä hääpukuja, vaikka se hieman painottuukin viime vuosiin (ks. Taulukko 1). Aikavälin alussa naimisiin menneitä on hieman vähemmän kuin vuosina 2006-2008 ja 2012-2017.

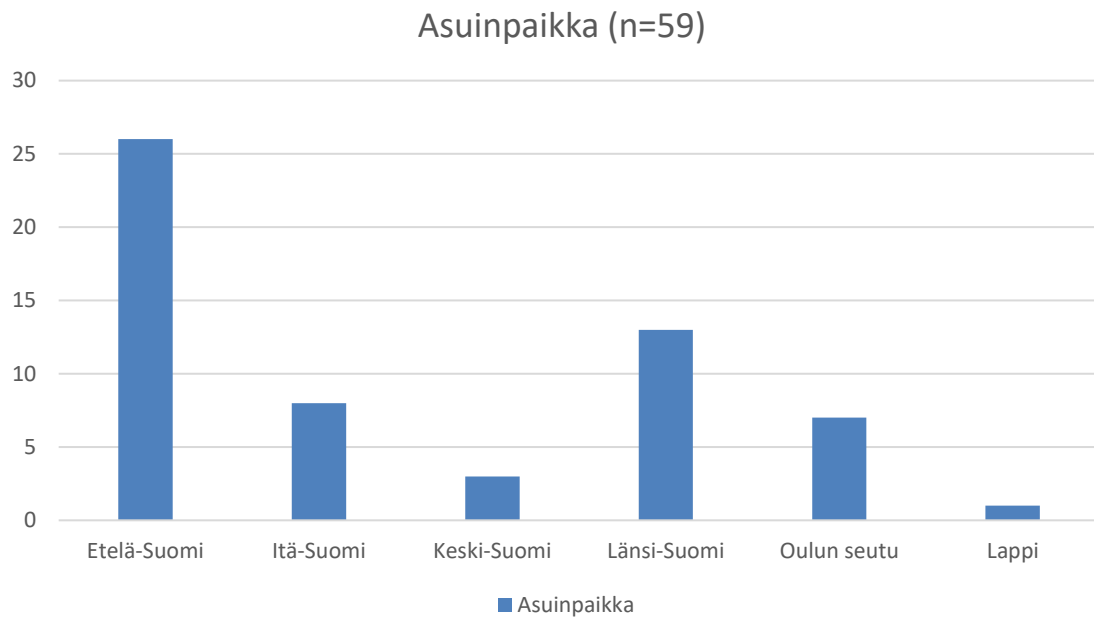
Taulukko 1. Vastaajien naimisiinmenovuosi

Vastaajien ikä naimisiinmenohetkellä painottuu 20 ja 34 ikävuoden välille (ks. Taulukko 2). Suurin osa vastaajista on mennyt naimisiin 25 ja 29 ikävuoden välillä. Vertailuksi avioliiton solmineiden naisten keskimääräinen ikä on Suomessa ollut vuosina 2000-2015 28 ja 31 ikävuoden välillä (Suomen virallinen tilasto 2016a). Suurin osa vastaajista on siis mennyt naimisiin hieman keskiarvoa nuorempana.

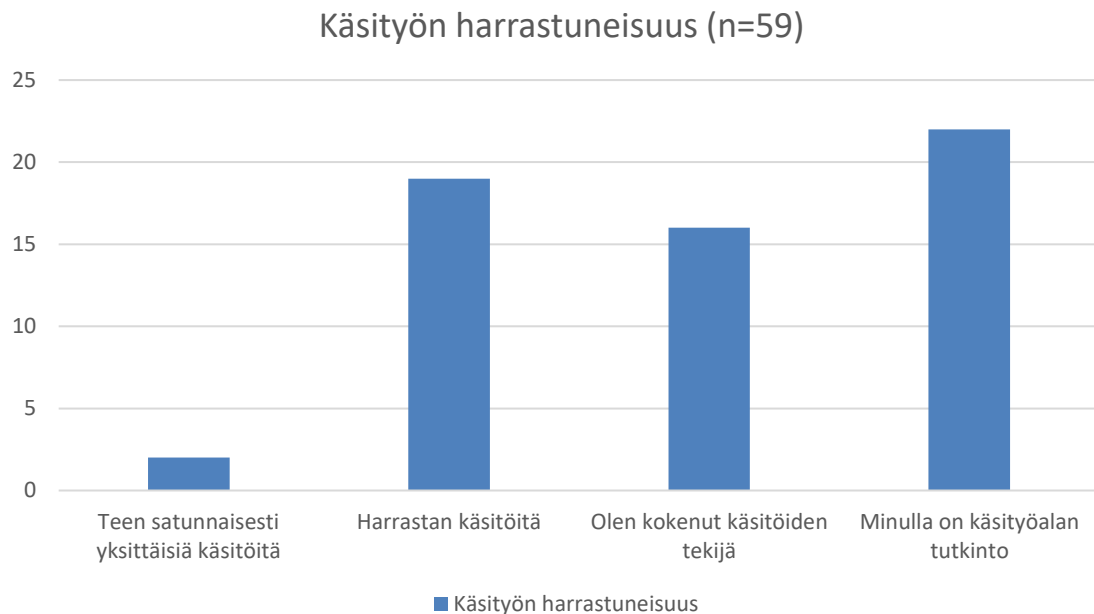
Taulukko 2. Vastaajien ikä naimisiinmenohetkellä

Verkkokyselyllä oli mahdollisuus tavoittaa koko Suomen alue, mutta jotkin kanavat, kuten tekstiilityönohjeopettajaopiskelijoiden sähköpostilistat, painottivat Etelä-Suomen aluetta, mikä saattaa osaltaan vaikuttaa siihen, että suurin osa vastaajista asuu Etelä-Suomessa (ks. Taulukko 3). Tutkimusaineisto edustaa kuitenkin jossakin määrin koko Suomea.

Taulukko 3. Vastaajien asuinpaikka

Verkkokyselyssä kysyin taustatietoina myös, kuinka harrastuneita käsityöntekijöitä vastaajat ovat (ks. Taulukko 4). Vain kaksi vastaajaa teki satunnaisia käsitöitä. Muut kokivat olevansa harrastajia tai kokeneita käsityöntekijöitä. Noin kolmasosalla oli jokin käsityöalan tutkinto. Lisäksi kysyin, olivatko vastaajat tehneet muita hääpukuja omansa lisäksi. Vastaajista 19 olivat tehneet ja 39 eivät olleet tehneet muita hääpukuja, joten suurimmalle osalle oma hääpuku oli ainoa itse tehty hääpuku.

Taulukko 4. Vastaajien käsityön harrastuneisuus

Verkkokyselyyn vastanneista 25 lähetti myös valokuvan tai valokuvia hääpuvustaan. Yhteensä valokuvia on kyselyn kautta saatu aineistoksi yhteensä 41. Melko moni valokuvista on hieman heikkolaatuisia, mutta niissä on nähtävissä puvun malli ja yksityiskohtiakin. Vastaajien omat kuvaukset hääpuvuista ja valokuvat täydentävät toisiaan.

8.2 Hääpuvun merkitys

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni oli tutkia, mikä merkitys hääpuvulla on morsiamelle. Kiinnostuksen kohteena olivat hääpuvun arvo morsiamelle ja toisaalta se, mitä arvoja tai symbolisia merkityksiä hääpukuihin liitetään 2000-luvulla.

8.2.1 Perinteiden vaalimista

Perinteinen hääpuku on valkoinen ja pitkä. Se tiedostetaan selvästi aineistossa. Valtaosa morsiamista olikin pukeutunut hääpäivänään valkoiseen, pitkään hääpukuun. Sellaiset morsiamet, jotka pukeutuivat perinteestä poikkeavasti, taas ilmaisivat haluavansa välttää ”hääpukua muistuttavaa pukua” (Morsian 25). Aineistossa näkyy siis selvästi ajatus siitä, että tietynlaista pukua pidetään hääpukuna, vaikka se ei velvoittanutkaan morsiamia

noudattamaan perinteisiä linjoja. Osalle morsiamista valkoiseen pukeutuminen merkitsi perinteiden kunnioittamista, jolloin jonkin muun värinen puku ei tulisi kysymykseen.

Eikä mikään värillinen [häähäpuku sopisi], koska kunnioitan perinteitä. (Morsian 13)

Perinteiden kunnioitus näkyy myös muiden mielipiteiden huomioinnissa. Ei haluttu loukata esimerkiksi perheenjäseniä valitsemalla jokin perinteestä poikkeava häähäpuku. Vaikka morsian itse ei olisi pitänyt häähäpukua tärkeänä lainkaan, tehtiin silti jonkinlainen vieraiden takia. Tiedostettiin siis perinteen merkitys muille ja haluttiin kunnioittaa sitä pukeutumalla odotetulla tavalla eli mukautumalla normiin (vrt. Entwistle 2000, 8, 33).

Puku on ihan valkoinen ja jos olisin sitä muunlaiseksi suunnitellut niin äitini olisi loukkaantunut. Hänellä oli selkeä kuva joistakin häihin kuuluvista asioista. Tosin valkoinen oli minustakin oikea väri. (Morsian 22)

En pidä häähäpukua tärkeänä. Häähäpuku oli lähinnä vieraiden vuoksi. (Morsian 31)

Perinteisesti häähäpuvun valkoinen väri ja huntu ovat symboloineet neitsyyttä. Suurin osa morsiamista ei huomioinut näitä symbolisia merkityksiä, vaikka pukeutuikin perinteiseen valkoiseen häähäpukuun. Osan valintoihin ne kuitenkin vaikuttivat. Valkoinen väri tai huntu koettiin epäsopivaksi valinnaksi, jos oli elänyt pitkään avoliitossa tai jo saanut lapsia.

En olisi voinut valita valkosta pukua, olinhan jo synnyttänyt esikoiseni ja se tuntui epäsopivalta. (Morsian 40)

Perinteinen pitkä valkoinen puku ei kiinnostanut. Varsinkin huntu tuntui todella vieraalta ajatukselta pitkään avoliitossa olleena. (Morsian 6)

[En halunnut] laahusta tai huntua - epäkäytännöllistä ja huntu liitetään perinteisesti neitsyyteen. (Morsian 55)

Valkoiseen häähäpukuun ja huntuun liitetyt symboliset merkitykset neitsyydestä eivät siis ole aivan unohdettuja, vaikka suurimmalle osalle morsiamista valkoinen häähäpuku merkitseekin lähinnä perinteen noudattamista. Vaikka neitsyyden symboliikka jätettäisiin huomioimatta, valkoisen häähäpuvun voidaan nähdä symboloivan kuitenkin neitsyyttä siinä mielessä, että avioliitto on ensimmäinen (vrt. Friese 1997). Morsian siis juhlii häitään ja astuu avioliittoon ensimmäistä kertaa. Osa morsiamista kokikin, että valkoinen häähäpuku kuului vain ensi kertaa avioituvalle ja siksi toista kertaa naimisiin mennessään he halusivat jonkin muun värisen häähäpuvun.

En halunnut valkoista pukua. Mielestäni valkoinen häähäpuku kuuluu ensi kertaa naimisiin menevälle morsiamelle, ja minulle avioliitto on toinen. (Morsian 57)

Toisella kertaa ei enää valkoista perinteistä. Yksi kerta sillä mallilla riitti. (Morsian 41)

Perinteiden vaikutus on siis selvästi nähtävissä tämän tutkimuksen aineistossa. Valtaosa morsiamista noudatti perinteitä ja pukeutui valkoiseen häähäpäivänään. Häähäpuku merkitsee siis osaltaan perinteiden vaalimista morsiamelle. Häähäpukuun liitetään yhä ajatuksia neitsyydestä niin perinteisessä mielessä kuin ajatuksena kokea häät ja avioliitto ensimmäistä kertaa. Valkoinen väri nähtiin siis ensimmäistä kertaa avioituvan värinä kuten Friesen (1997) tutkimuksessa.

8.2.2 Häähäpuku on erityinen

Monelle morsiamelle häähäpuku on erityinen verrattuna muihin vaatteisiin. Tulevista häistä ja häähäpuvusta on voitu unelmoida jo lapsesta asti. Osa morsiamista oli ihastunut johonkin tiettyyn malliin jo paljon ennen kuin häitä oli tarvetta edes suunnitella. Osa oli siis suunnitellut häähäpukunsa jo vuosikausia ennen kosintaa, mikä kertoo häähäpuvun merkittävyydestä.

Malli oli tiedossa jo yläasteikäisenä. (Morsian 12)

Malli, josta olin aina toivonut tulevan häähäpukuni! (Morsian 26)

Suurella Käsityölehdessä oli ollut 1990-luvun alussa kuvia muotihäähäpuvuista. Yksi niistä jäi lähtemättömästi mieleen ja päätin sen toteuttaa. Päätös oli itsestään selvä. (Morsian 35)

”Elämän tärkeimpään pukuun” haluttiin panostaa erityisesti. Moni säästi paljon rahaa tekemällä itse pukunsa, mutta halusi silti panostaa esimerkiksi juuri oikeanlaiseen malliin tai laadukkaisiin materiaaleihin. Vaikka kyseessä olisivatkin olleet pienimuotoiset häät, joihin ei haluttu perinteistä, valkoista pukua, häähäpuvun haluttiin silti olevan jollakin tapaa erityinen. Moni morsiamista korosti haluavansa häähäpukunsa olevan hyvän laadun lisäksi ainutlaatuinen, täydellisesti istuva ja tuovan esiin heidän naiselliset, parhaat puolensa. Monen kohdalla vaatimukset voivat päteä kaikkiin vaatteisiin, mutta häähäpäivän haluttiin nimenomaan olevan mahdollisuus olla ”päivä kaunottarena”, ja häähäpuku oli pääosassa

tuon tavoitteen saavuttamisessa. Ingrahamin (2008) kuvaama heteroseksuaalinen kuvitelma ilmenee siis myös tämänkin tutkimuksen aineistossa erityisenä panostuksena unelmien hääpukuun.

Halusin kuitenkin elämäni tärkeimpään pukuun vain parhaimpia materiaaleja. (Morsian 9)

Vaikka vihkiminen oli maistraatissa ja juhlat olivat pienet, halusin kuitenkin tehdä erityisen puvun. Halusin panostaa kankaiden juhluvuuteen. (Morsian 6)

En olisi myöskään ottanut jakkupukua, housuja tai muodotonta pukua, koska halusin näyttää vyötärön ja olla päivä kaunottarena. (Morsian 58)

Myös valmistusprosessi tuntui erilaiselta verrattuna muiden vaatteiden valmistamiseen. Hääpuku koettiin erityiseksi, joten sen tekemiseenkin keskityttiin erityisellä tavalla: hääpukua työstettiin huolella ja rakkaudella. Toisaalta hääpuvun tekeminen merkitsi joillekin morsiamista henkistä valmistautumista hääpäivään ja auttoi siis totuttautumaan tulevaan elämänmuutokseen. Hääpukuun voidaan siis ajatella liittyvän tunnearvoa jo tekovaiheessa.

Koko valmistusprosessi oli erittäin intohimoinen ja mielenkiintoinen vaihe. Pukua tuli ommeltua ihan eri tavalla "rakkaudella" kuin muita vaatteita valmistaessa. Koskaan en ole ommellut mitään yhtä huolellisesti. (Morsian 9)

Osa morsiamista liitti hääpukuun jopa jotakin pyhää (vrt. Otnes & Pleck 2003, 82; Friese 1997) Yksi morsiamista harmitteli tuon pyhyiden kadonneen työlään valmistusprosessin aikana. Hääpukuun liitettiin myös uskomuksia. Yksi mainitsi, että morsiuspuvun tekeminen itse tuo huonoa onnea ja jätti suurimman osan ompelutyöstä jollekin toiselle, vaikka suunnitteli ja kaavoitti pukunsa itse. Toinen morsian taas ei voinut valita käytettyä hääpukua, vaikka muuten käyttikin käytettyjä vaatteita ja syyksi hän epäili taikauskoa.

Jälkeen päin kaduin päätöstäni, koska ahersin puvun kanssa niin kauan, että pyhyys ja hienous hävisi puvusta. (Morsian 4)

Käytettyjä vaatteita käytän kyllä, mutta joku päänsisäinen ongelma oli käytettyä [hää]pukua kohtaan. Ehkä jotain taikauskoja. (Morsian 46)

Suurimmalle osalle morsiamista hääpuku oli kertakäyttöinen, mikä viestii sen erityisyydestä. Hääpuku oli vain hääpäivää varten eikä sitä ollut aikomusta käyttää muissa juhlissa edes muokattuna. Vain harva niistä, jotka ovat käyttäneet hääpukuaan myöhemmin muissa juhlissa, on käyttänyt pukuaan sellaisenaan. Sen sijaan puvun eri osia on yhdistelty muihin tai pukua on muokattu muita juhlia varten.

Materiaalit valitsin tarkkaan ja laadukkaasti, vaikka tiesin sen menevän varaston vaatekille juhlan jälkeen. (Morsian 22)

48 morsianta 59 morsiamesta oli säästänyt hääpukunsa erilaisista syistä. Monelle se on muisto, johon liittyy paljon tunteita. Toisia hääpuku muistuttaa ihanasta hääpäivästä eikä siitä haluta luopua tunnearvon takia. Toisille siitä on avioeron jälkeen tullut kipeä muisto, josta on haluttu luopua.

On käyttämättömänä vaatekomerossa muistona. (Morsian 43)

Pesetin sen ja säilytän vaatekomerossa. En ole hankkiutumassa siitä eroon, ajattelen sen olevan tulevaisuuden vintagea. Se on minun "aarteeni". (Morsian 9)

On edelleen minulla säilössä vaikkakaan en ole enää naimisissa. Tunnesyistä silti säilytän. (Morsian 1)

Olimmehan eronneet jo kuitenkin 6 vuotta sitten eli hameeseen ei liittynyt enää kovinkaan hyviä muistoja. Se oli muuttunut kauniista asiasta muistuttamaan ikävistä asioista. Silloisen siivouksen yhteydessä hävitin kaikki loput tavarat ja vaatteet jotka muistuttivat minua avioliitosta. (Morsian 40)

Hääpuku on myös voitu säästää jälkipolvia varten. Se haluttiin antaa perintönä tai ainakin esitellä omille lapsille.

Se roikkuu työhuoneessamme vaatekaappieni vieressä. Haluan säästää sen ja jos saan lapsia niin voisin näyttää/antaa puvun heille. (Morsian 33)

Hääpuku on tallella. Sitä voisi varmasti käyttää jos helmaa vaikka lyhentäisi tai puvun värjäsi. Inspiraatiota odotellessa. Saatan myös säästää sen tyttärelleni. Minulla on myös äitini ja isoäitini puvut tallella. (Morsian 18)

Hääpuvun merkitys morsiamelle riippuu luonnollisesti siitä, kuinka morsian suhtautuu häihin ylipäättään. Jos morsian koki avioliiton olevan hänelle vain juridinen päätös, hän ei pitänyt hääpukuaankaan erityisen tärkeänä, mutta silti halusi pukeutua juhlavasti tilaisuutta varten. Useimmille morsiamille hääpuvulla on kuitenkin erityistä arvoa, mikä näkyy niin tietyn hääpuvun mallin unelmoinnissa kuin panostuksena pukuun. Monille hääpuku on tunteita herättävä muisto, josta ei haluta luopua (vrt. Friese 1997; Church 2003, 19).

8.3 Itse tekemisen lähtökohtia

Toisena tutkimuskysymyksenä oli tutkia hääpuvun itse tekemisen syitä. Tutkimusaineiston perusteella itse tekemisen lähtökohdat voidaan jakaa tarjontaan ja identiteettiin liittyviksi vastaavasti kuin Wolf ja McQuitty (2011) jakavat DIY-toiminnan motiivit. Tutkimuksen erityisenä kiinnostuksen kohteena oli tutkia myös hääpuvun itse tekemisen merkitystä morsiamelle. Näitä merkityksiä tarkastelen itse tekemisen syiden jälkeen.

8.3.1 Tarjontaan liittyvät syyt

Monet morsiamet olivat tyytymättömiä tarjontaan tavalla tai toisella, sillä tarjonta ei vastannut haaveeseen saada omannäköinen hääpuku kohtuulliseen hintaan. Valmiita hääpukuja tai niiden teettämistä pidettiin kalliina, valmiit hääpuvut eivät miellyttäneet tai laatuun ei oltu tyytyväisiä.

38 morsianta 59 morsiamesta mainitsi itse tekemisen taloudelliset hyödyt. Osalla morsiamista oli hyvin tiukka budjetti eikä sen takia ollut mahdollisuutta ostaa tai teettää kalliina pidettyä hääpukua. Osa morsiamista taas ei halunnut käyttää suuria määriä rahaa hääpukuun, vaan halusi käyttää rahansa muuhun tarkoitukseen.

Osaltaan päätökseen vaikutti raha. Meillä oli melko pienen budjetin häät - meistä oli typerää laittaa yhteen päivään tonnikaupalla rahaa. Lähdimme mieluummin säästyneillä rahoilla häämatkalle ja ostimme sohvan. (Morsian 4)

Osa morsiamista löysi mieleisen hääpuvun valmiina, mutta sitä ei kuitenkaan hankittu kalliin hinnan takia. Saatavuus Suomessa nousi myös ongelmaksi. Osa morsiamista löysi mieleisen hääpuvun, mutta se saattoi olla saatavilla vain ulkomailla, josta sitä ei uskallettu lähteä tilaamaan.

Tein oman pukuni koska halusin viinin punaisen puvun ja sellaista ei olisi ollut tarjolla vielä Suomesta. Ulkomaalaisissa lehdissä niitä oli jo kuvastossa, mutta saatavuus Suomesta oli mitätön. (Morsian 40)

Suurin osa morsiamista ei kuitenkaan löytänyt mieleistä hääpukua valmiina lainkaan, sillä joko valmiiden hääpukujen tyyli ei miellyttänyt tai malleja pidetty itselle sopivina. Tämä tutkimus vahvistaakin Bodenin (2001) näkemystä siitä, että häitä ja siten myös hääpukuja markkinoidaan tietynlaiselle morsiamen profiilille. Haastava koko, vartalonmuoto tai esimerkiksi raskaus sai monet nopeasti luopumaan valmiin hääpuvun ostamisesta, koska istuvuutta pidettiin yhtenä tärkeimmistä kriteereistä hääpuvulle. Valmiiden pukujen ei uskottu täyttävän tuota kriteeriä, koska tarjonta oli heille hyvin suppeaa.

Olen haasteellisen mallinen varataloltani ja halusin täydellisesti istuvan puvun. En halunnut muutenkaan tehdä kompromisseja materiaalin tai muotojen suhteen. (Morsian 7)

Rakastan 30-50 -luvun muotia ja etsin vintageliikkeistä mutta sitä ei ollut mitä halusin, eli peittävää glamouria ja herkkää ja sopivaa kokoa 44 kokoiselle. - - Vintage on ihanaa mutta juuri oikean löytäminen on haastavaa kun ei ole kokoa 34-36. (Morsian 33)

Halusin tehdä itse ja epäilin, ettei raskausvatsalle pukuvalikoimaa juurikaan löytyisi. (Morsian 54)

Istuvuuden ongelma ratkaistiin siis tekemällä hääpuku itse. Osa morsiamista ajatteli pääsevänsä jopa vähemmällä tekemällä hääpukunsa itse, sillä valmiisiin pukuihin tarvittavat korjaukset ja muutokset koettiin vaivalloisiksi ja aikaa vieviksi. Osa vältteli hääpukuliikkeissä kiertelyä, sillä eivät pitäneet kaupoissa kiertelystä ylipäänsä ja kokivat hääpukuliikkeet jopa ahdistavina.

Yksikään valmismalli ei miellyttänyt eikä myöskään näiden hinnat. Valmispukuja olisi myös tarvinnut muokata vartalotyypille sopivaksi ja valmiin muokkaus olisi ollut todennäköisesti hankalampaa kuin uuden tekeminen. (Morsian 44)

Ei ollut aikaa kulkea kaupoissa eikä kärsivällisyyttä. En pidä hääpukua tärkeänä, joten en kokenut tarpeelliseksi kärsiä tuntitolkulla kaupoissa. (Morsian 31)

Kävin katselemassa pukuja hieman hääpukuliikkeissä, mutta koin liikkeet ahdistavina ja puvut hääbudjettiimme nähden kalliina. Itse tehden sain "mittatilauspuvun" murto-osalla ostetun tai teetetyn puvun hinnasta. (Morsian 48)

Morsiamet eivät myöskään olleet tyytyväisiä tarjolla olevien hääpukujen laatuun. Ei haluttu ”muovista kiinapukua” (Morsian 33), kuten yksi morsiamista asian ilmaisi. Laadukkaat hääpuvut olisivat olleet erittäin arvokkaita, mutta itse tekemällä oli mahdollisuus saada laadukas hääpuku samaan hintaan kuin heikkolaatuisemmista materiaaleista valmistettu ostopuku. Itse tekemällä oli myös mahdollisuus säästää ompelijanpalkkion verran ja panostaa työssä säästetty raha laadukkaisiin materiaaleihin.

Itse tehden sain silkkisen puvun samaan hintaan kuin halvimmat polyesterisatiini puvut maksoivat valmiina. (Morsian 55)

Lisäksi ompelijanpalkkio olisi pienentänyt materiaaleihin käytettävää budjettia, joten puvusta olisi tullut joko törkeän kallis tai materiaaleiksi olisi pitänyt valita jotain kehnompaa. (Morsian 9)

Hääpukua ei haluttu teettää kalliin hinnan lisäksi myöskään siksi, että muihin ei luotettu hääpuvun tekijänä yhtä paljon kuin omaan itseen. Morsiamet halusivat hallita koko valmistusprosessia, jotta voisivat nähdä valmistusprosessin ja siten myös varmistua työn tuloksesta ja laadusta. Itse tekemällä morsiamet tunsivat jokaisen sauman lujuuden.

Tein hääpukuni itse, koska minulla oli selkeä kuva mielessä, millaisen puvun haluan. En halunnut teettää, sillä en luottaisi kehenkään muuhun tekijänä. (Morsian 9)

En olisi halunnut teettää mekkoa (korkean hinnan lisäksi) koska en olisi itse voinut täysin kontrolloida, minkälainen siitä tulee, ja koska olisin nähnyt sen vasta valmiina. (Morsian 20)

Itse tekemällä pystyin myös varmistumaan puvun laadusta kun tiesin, kuinka vahva jokainen sauma on. (Morsian 5)

Lisäksi valmiit hääpuvut eivät vastanneet morsianten toiveita eettisyydestä ja ekologisuudesta. Ei ole aina selvää, millaisia olosuhteissa hääpuvut on valmistettu, mutta itse tekemällä ei tarvinnut kysellä, maksettiinko tekijöille kohtuullinen korvaus tehdystä työstä vaiko ei.

En olisi halunnut ostaa mekkoa uutena hinnan lisäksi myös eettisyyden ja ekologisuuden takia. (Morsian 20)

Minusta on surullista kuinka yleistä on tilata Aasiasta halpoja hääpukuja. On selvä [että] niiden ompelijoille ei makseta kunnollista palkkaa hääpuvun hinnan ollessa niin alhainen. Sellaista hääpukua en haluaisi. (Morsian 59)

8.3.2. Identiteettiin liittyvät syyt

Hääpuvun itse tekemisen identiteettiin liittyvät syyt kytkeytyvät morsianten haluun näyttää omaa yksilöllisyyttään ja erottua muista sekä käsityön harrastuneisuuteen ja ammattilaisuuteen.

Lähes kaikki morsiamet korostivat, että hääpuvun tuli olla oman tyylin mukainen. 38 morsianta 59 vastaajasta oli suunnitellut hääpukunsa ainakin osittain itse, mikä jo kertoo innosta tehdä hääpuvusta omannäköinen. Oli tärkeää, että hääpuku kertoi jotakin kantajansa identiteetistä, kuten tyylistä, mieltymyksistä ja joissakin tapauksissa jopa harrastuksista, sen sijaan, että se olisi vain persoonaton puku. Monelle morsiamelle tärkein syy tehdä hääpuku itse olikin halu erottua muista (vrt. Otnes & Pleck 2003, 6). Hääpukua ei haluttu ostaa valmiina, koska silloin jollakin toisella saattaisi olla täsmälleen samanlainen puku. Itse tekemällä sen sijaan sai ainutlaatuisen hääpuvun, jolla oli myös tarina.

Halusin myös persoonallisen ja oman tyylliseni hääpuvun. (Morsian 59)

Itse suunniteltu malli ja "oman näköinen puku" oli tärkeä asia. (Morsian 55)

[En halunnut] puffihihaista hörhelöä tai persoonatonta [hääpukua]. Hääpuvun pitää kertoa minusta ja siihen tuli kaikki se mitä halusin sen muille kertovan. Mikään kermakukkumalli ei olisi kertonut minusta. (Morsian 22)

Halusin myös, että mekolla olisi tarina, ja että se olisi uniikki, eli en olisi voinut ostaa mekkoa valmiina jostain satunnaisesta ketjuliikkeestä. (Morsian 20)

Persoonallisuuden lisäksi monet morsiamet halusivat yksinkertaisesti tehdä hääpukunsa itse ja kävellä alttarille itse tehdyssä hääpuvussa. Itse tekeminen oli osalle morsiamista hyvin tärkeää ja siten eräänlainen itseisarvo.

Halusin tehdä. Se on varmasti suurin syy. Se tuntui oikealta ja omalta ratkaisulta. (Morsian 5)

Osittain tein puvun itse säästämisen vuoksi, mutta pääsyy oli se, että halusin saada tehdä pukuni itse, se oli minulle tärkeää. (Morsian 26)

Kahta vastaajaa lukuun ottamatta kaikki morsiamet olivat käsityön harrastajia tai ammattilaisia, joten on luonnollista, että osa vastanneista morsiamista teki oman hääpukunsa myös suunnittelun ja tekemisen ilosta. Harrastajina tai ammattilaisina morsiamet myös luottivat taitoihinsa, joten he kokivat, että olisi turhaa maksaa jollekin toiselle työstä, jonka voisi itsekkin tehdä.

Pidän juhlapukujen ompelusta ja olin itsevarma puvun onnistumisesta. (Morsian 6)

Tein hääpuvun itse koska osasin ja nautin ompelusta ja vaatteiden suunnittelusta. (Morsian 55)

En halunnut alkaa teettämään, koska tiedän osaavani ommella hyvin itse. (Morsian 53)

Osalle morsiamista itse tekeminen oli periaatekysymys ja siten suorastaan itsestäänselvyys. Itse tekemisen periaate oli voitu periä omalta perheeltä ja se nähtiin kunnia-asiana, joka myös jollain tapaa velvoitti tekemään hääpuvun itse. Toisaalta osa morsiamista koki ammatin tai harrastuneisuuden takia, että heidän odotettiin pukevan yllleen itse tehty hääpuku. Osa morsiamista koki siis jonkinlaista painetta itse tekemiseen sekä muilta että itseltään: koettiin, että käsityötaitoja tuli käyttää, kun kerran sellaisia oli. Paine oli kuitenkin pienempi kuin todellinen halu myös tehdä itse.

Olen myös omaksunut itse tekemisen periaatteen äidiltäni. Myös veljeni vaimo oli tehnyt pukunsa itse. Minulle oli siis kyseessä myös vähän itsestään selvyys. (Morsian 40)

Halusin tehdä itselleni koska olenhan sentään ompelija. Se oli vähän niinkuin periaatekysymys. (Morsian 8)

Minulta varmasti myös odotettiin puvun tekemistä itse, sillä ompelen muutenkin paljon. En olisi jaksanut vastata hääpäivänäni mihinkään "Ai siis ET ole ommellut pukuasi itse?! MIKSI IHMEESSÄ" -uteluihin. (Morsian 9)

Yksi syy hääpuvun itse tekemiseen oli näyttämisen halu. Suuritoinen hääpuku on haaste, jonka morsiamet ottivat vastaan. Osa morsiamista halusikin näyttää itselleen ja muille taitonsa, jotta saisi olla ylpeä tuotoksestaan.

Olisi sille varmaankin ompelijakin löytynyt, mutta halusin myös näyttää, että pystyn. (Morsian 17)

Ompelemalla hääpuvun itse halusin kai myös näyttää itselleni, kuinka hyvä ompelemaan oikeasti olen. (Morsian 9)

On hienoa sanoa, että teinpä muuten itse. (Morsian 4)

8.3.3 Itse tekemisen merkityksiä

Halusin tässä tutkimuksessa tutkia hääpuvun itse tekemisen syiden lisäksi itse tekemisen merkitystä morsiamelle. Minua kiinnosti erityisesti, tuoko käsityö jotakin lisäarvoa hääpuvulle.

Jo aiempien tulosten perusteella voidaan sanoa, että itse tekeminen oli hyvin tärkeää osalle morsiamista ja suorastaan itseisarvo. Itse tekemisellä on myös erityinen arvo, sillä monet korostivat itse tehtyjen tuotteiden ylipäättään olevan erityisen arvokkaita (vrt. Heikkinen 2004, 75–76). Itse tekeminen loi siis myös hääpuvusta arvokkaamman kuin valmiina ostettu olisi voinut olla. Erityisellä arvolla morsiamet viittaavat käsityön arvoon, joka luo hääpuvusta erityisesti heille itselleen merkityksellisemmän ennemmin kuin rahallisesti arvokkaamman.

Ja toisaalta itse tekeminen teki puvusta kuitenkin toisella tapaa arvokkaamman kuin ostettu olisi ikinä ollut. (Morsian 36)

Se että on tehnyt itse pukunsa, ja muitakin vaatteita on minusta erityinen arvo ja asia josta voi olla ylpeä. (Morsian 6)

Friese (1997) kuvasi hääpuvun valinnan olevan tärkeä osa morsiamen roolin omaksumista. Tässä aineistossa valmiin hääpuvun valinnan sijaan korostui itse tekemisen merkitys siirtymässä uuteen rooliin. Hääpuvulla on joka tapauksessa tämänkin aineiston perusteella merkitys myös morsiamen roolin rakentajana, sillä hääpuvun valmistusprosessi oli aikaa valmistautua henkisesti häihin ja tulevaan elämänmuutokseen. Itse tekeminen olikin osalle morsiamista tärkeää ja merkityksellistä siksi, että hääpuvun valmistamisen nähtiin olevan osa naimisiinmenon riittä.

Lisäksi koin ompelemisprosessin jonkinlaisena henkisenä valmistautumisena paitsi häihin, myös avioliittoon. (Morsian 5)

Toisaalta minulle oli tärkeää tehdä puku itse, se jotenkin kuului naimisiin menemisen riittiin. (Morsian 40)

Hääpuvun valmistusprosessi oli monelle morsiamelle hyvin työläs ja joillekin jopa tuskallinen prosessi. Onnistuminen toi morsiamille kuitenkin paljon iloa, jota kasvattivat vielä entisestään hääpuvun suuritöisyys ja haastavuus. Valmistusprosessi olikin monelle morsiamelle voimaannuttava kokemus, joka mahdollisesta alun epävarmuudesta kääntyi mahdollisuudeksi olla erittäin ylpeä omasta saavutuksestaan. Prosessin päättyessä tekijä oli mahdollisesti vahvistanut taitojaan sekä siten myös identiteettiään käsityöntekijänä ja itsetuntoaan vastaavasti kuten Pölläsen (2006, 67–74) haastattelemat käsityönharrastajat.

Itse kun tekee puvun saa varautua itkuun vihaan stressiin yms. Mutta kun puku alkaa olla valmis tuntee ylpeyttä ja onnellisuutta siitä miten olet luonut jotain niin kaunista. (Morsian 38)

Se on ensimmäinen juhlapuku, jonka olen tehnyt. - - Häissä puku sai paljon kehuja, etenkin äitini (käsityöharrastaja hänkin) oli todella otettu siitä "vaivasta", jonka puvun eteen olin nähnyt. (Morsian 5)

En olisi halunnut aluksi ryhtyä koko hommaan, koska pelkäsin sen menevän pieleen. En kuitenkaan keksinyt muutakaan vaihtoehtoa. Loppujen lopuksi puku onnistuikin todella hyvin, siitä tuli kaunis, tyylikäs, istuva ja juuri minulle sopiva. Olin ja olen edelleen äärimmäisen ylpeä saavutuksestani. (Morsian 10)

8.4 Itse tehtyjä häähäpukuja

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli tutkia, millaisia häähäpukuja on tehty itse 2000-luvulla. Seuraavaksi erittelen itse tehtyjä häähäpukuja mallin, värin, valmistustekniikoiden ja materiaalien sekä tyylin perusteella.

8.4.1 Malli

Tutkimusaineistossa on hyvin monenlaisia häähäpukuja. Selvästi suosituin häähäpuvun malli oli A-linjainen puku, joita oli yli puolet aineistosta. Suosittuja malleja olivat myös pylväs-, prinsessa- ja empiremalliset häähäpuvut. Lisäksi nähtiin kaksi tanssiaspukumallista, yksi puolimenrenneito ja yksi, jota morsian kuvaili ”palloksi pussittuvaksi”. Kolmessa häähäpuvussa oli kerätty paljon kangasta takapuolen päälle ikään kuin turnyyrin tapaan, mikä muotoili siluetin takapainotteiseksi.

Kuva 1. Pitkä A-linjainen häähäpuku.

Kaikkien häähäpukujen kuvauksista ei selviä helman pituus, mutta ainakin puolet puvuista olivat pitkähelmaisia. Tässä laskin pitkiksi häähäpuvuiksi kaikki puvut, joiden helma ulottui ainakin nilkkaan. Kuitenkin valtaosassa näistäkin helma ulottuu joko lattiaan tai

paljastaa vain kengänkärjet. Midimallisia pukuja mainittiin aineistossa 11 kappaletta. Niiden helman pituus vaihteli hieman polven alta hieman polven yläpuolelle. Kahdessa helma oli takaa pidempi kuin edestä. Midimallisten hääpukujen suosio sijoittuu 2010-luvulle, sillä vain kaksi polvipituisista puvuista oli valmistettu ennen vuotta 2011. Minimallisia hääpukuja ei kuvailtu lainkaan.

Suurin osa hääpuvuista on yksiosaisia, mutta kaksiosaisia pukuja kuvailtiin 17. Kaksiosaisten pukujen yläosa oli useimmiten joko korsetti tai korsettimainen, varsinaista korsettia kevyempi versio. Kahdessa yläosa oli paitamainen. Muutaman vastaaja mainitsi kaksiosaisuuden ja korsettien henkivän 2000-luvun alkupuolta, mikä näkyy myös tässä aineistossa kaksiosaisten, korsettimaisten hääpukujen vähentymisenä lähestyttyessä 2010-lukua. 2010-luvulla on tehty vain kaksi kaksiosaista hääpukua, joista toisessa on 40-luvulta viitteitä saanut paitamainen yläosa.

26 hääpuvussa on joko hihat tai olkaimet. Hihoja oli kaiken pituisia ja yhdet niistä olivat irtohihat. Olkaimien leveys vaihteli myös hyvin leveistä ohuisiin spagettiolkaimiin, jotka yleensä oli asetettu kulkemaan suoraan miehustalta taakse. Halterneck-olkaimet olivat kuitenkin myös suosittuja. Hihallisten ja olkaimellisten hääpukujen pääntiet olivat useimmiten vene-, V-, O-, U- tai nelikulmainen pääntie. Lisäksi nähtiin kaksi sydänpääntietä, yksi syvään uurrettu pääntie sekä kolme kaulustyyppiä: Kaksi vesiputouskaulusta, pystykaulus ja savupiippukaulus. Olkaimettomia hääpukuja 14

Kuva 2. Olkaimellinen hääpuku vesiputouskauluksella ja irrotettavalla laahuksella.

kappaletta. Vastaajat kertoivat nykymuodin suosivan olkaimettomia häähupukuja, mikä näkyy jossain määrin myös tässä tutkimusaineistossa, sillä suurin osa olkaimettomista puvuista oli tehty vuoden 2007 jälkeen. 2000-luvun alkuvuosina oli tehty vain muutama.

Erityisesti olkaimettomien ja häähupukujen, joissa oli vain ohuet olkaimet, kanssa käytettiin erilaisia huiveja, viittoja ja boleroita. Huntu ei ollut morsianten suosiossa, sillä vain kolme mainitsi käyttäneensä sitä osana asukokonaisuuttaan. Monet mainitsivat, että huntu olisi ollut liikaa pieneen hääjuhlaan tai huntu koettiin muuten vieraana ajatuksena, koska se symboloi edelleen osalle morsiamista neitsyyttä. Kuitenkin osa morsiamista mainitsi esimerkiksi huivinsa tai viittansa olleen huntumainen tai laittaneensa tylliä helmaan ”hunnuksi”.

Useimmiten häähupukujen yksityiskohdat, kuten kirjonnat tai laskokset, oli sijoitettu puvun etupuolelle eivätkä morsiamet kuvailleet yhtä tarkasti häähupuvun ulkonäköä takaa. Osa kuitenkin halusi kasvojen olevan pääosassa etupuolella ja sijoitti huomion kiinnittäviä elementtejä häähupuvun selkäpuolelle. Osa morsiamista oli valinnut tyypillisimmän kiinnityksen eli vetoketjun sijaan koristenappirivin tai nyörietyksen selkään. Muutamalla morsiamella oli taas hyvin avonainen selkä häähupuvussaan. Kahdeksalla morsiamella oli häähupuvussaan laahus, joista yksi oli irrotettava ja osa oli erityisen runsaita takaa. Esimerkiksi yhden häähupuvun erikoisuus oli nimenomaan runsas, laahuksellinen takaosa, jonka violetin ja mustan värikirjo avautui näkyviin kävellessä (kuva 3).

Kuva 3. Takaa runsas häähupuku, jonka laahuksessa vaihtelevat kirjoitetut mustat ja violetit pystykiilat avautuvat näkyviin liikkuessa.

8.4.2 Väri

Lähes puolet morsiamista pukeutuivat perinteisesti valkoiseen häähukuun. Tässä tutkimuksessa laskin valkoiseksi myös kaikki valkoisen taitetut sävyt, kuten esimerkiksi kermanvaalean. Osa morsiamista ei maininnut häähukunsa väriä, mutta muusta kuvauksesta, kuten perinteisyydestä, saattoi päätellä häähuvun olevan valkoinen. Osalle valkoinen oli siis oletusarvo, kun sitä ei tarvinnut erikseen mainita häähuvun kuvauksessa. Moni pitikin valkoista ainoa oikeana häähuvun värinä ja siten itsestäänselvyytenä. Harva kuitenkaan otti huomioon valkoiseen väriin liitettyä neitsyyden symboliikkaa, vaikka noudattikin perinteitä värin suhteen.

Valkea oli silloin mielestäni ainoa oikea väri minulle. (Morsian 35)

10 morsianta pukeutui valkoisen ja jonkin toisen värin yhdistelmään. Suurimman osan päävärinä oli kuitenkin valkoinen. Kaksiosaisissa häähuvuissa usein toinen osa oli muun värinen kuin valkoinen. Toinen väri saattoi myös esimerkiksi kuultaa valkoisen pitsin läpi. Lisäksi muita värejä käytettiin tehostevärinä yksityiskohdissa kuten kirjontakuvioissa ja olkaimissa.

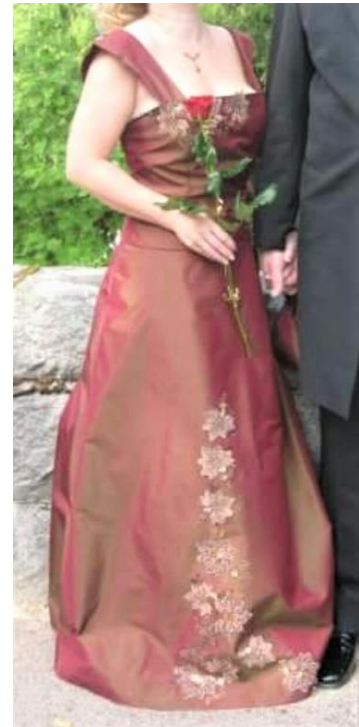

Kuva 4. Kerman vaalean ja ruskean värin yhdistelmä.

15 morsianta pukeutui täysin muun väriseen häähäpukuun kuin valkoiseen. Osa morsiamista ei halunnut valkoista häähäpukua siihen liitetyn neitsyyden symboliikan takia, mutta yleisin syy muun värin valitsemiselle oli kuitenkin se, ettei valkoinen sopinut omaan tyyliin. Valkoinen oli väri, johon ei olisi haluttu pukeutua missään tilanteessa, ei siis myöskään omassa häissään.

[En halunnut] valkoista prinsessapukua. Valkoinen on kaikista väreistä se mitä en koskaan pukisi päälleni missään tilanteessa. (Morsian 38)

Selvästi suosituimpia värejä valkoisen jälkeen olivat punaisen eri sävyt, joita oli tehty seitsemän. Toiseksi suosituimpia olivat sinisen eri sävyt. Lisäksi aineistossa oli kaksi harmaata, yksi musta ja yksi keltainen häähäpuku.

Kuva 5. Viininpunainen häähäpuku.

8.4.3. Tekniikat ja materiaalit

Valtaosa häähäpukuista oli itse suunniteltuja. Tyypillisimmin häähäpuku valmistettiin muokkaamalla ja yhdistelemällä valmiita kaavoja, mutta muutamat käyttivät myös valmiita kaavoja ja ohjeita käsityölehdistä. Yksi morsian muokkasi häähäpukunsa valmiista mekosta.

Selvästi yleisin häähäpukun valmistustekniikka oli ompelu. Harvalle tulee edes mieleen muita vaihtoehtoja, mutta tässäkin tutkimusaineistossa oli kaksi virkattua häähäpukua. Ompelun ja virkkaamisen lisäksi häähäpukun valmistuksessa on käytetty yksityiskohdissa myös muita käsityötekniikoita. Monet koristelivat pukuaan pisto- ja helmikirjonnoilla sekä applikaatioilla. Yksi morsiamista oli värjännyt itse pitsiä teellä häähäpukunsa koristukseksi. Lisäksi yksi asukokonaisuuteen kuuluva huivi oli neulottu.

Kuva 6. Puuvillalangasta virkattu häähäpuku, johon on kirjottu helmiä.

25 morsianta valmisti hääpukunsa luonnon-materiaaleista, joista silkki oli selvästi suosituin materiaali. Muista luonnonmateriaaleista käytettiin pellavaa, puuvillaa ja villaa. Kankaista satiini oli useimman valinta, mutta lisäksi nähtiin sifonkia, taftia, organzaa, kreppiä, villakangasta, sintsiä ja verhoilukangasta. Pitsin käyttö oli myös hyvin suosittua, sillä 24 morsianta käytti sitä joko koko hääpuvussa tai ainakin koristeena. Tyypillisimmin leveähelmaisiin hääpukuihin saatiin kuohkeutta tyllillä, mutta neljä morsianta mainitsi käyttäneensä vannealushametta.

Neljä morsianta käytti hääpukunsa valmistuksessa kierrätysmateriaaleja. Yksi morsian valmisti pukunsa kierrätetystä pitsistä ja muista kierrätetyistä kankaista. Toinenkin morsian hyödynsi hääpuvussa kierrätettyä pitsiä. Kolmas valmisti hääpukunsa isovanhemmiltaan ja isotädeiltään perimistä itse tehdyistä pellavaisista käsi- ja astiapyyhkeistä. Yhden hääpuvun yläosa vuoritettiin vanhalla tyynyliinalla.

Yksityiskohdissa käytettiin materiaaleina jo edellä mainittujen lisäksi erilaisia helmiä, paljetteja, nyörejä ja nauhoja sekä tekoturkista ja aitoja neilikoita.

8.4.4 Tyyli

Hääpukuja kuvailtiin monenlaisin adjektiivein: perinteinen, romanttinen, prinsessamainen, ajaton, klassinen, yksinkertainen, kesäinen, kevyt, rento. Suurin osa morsiamista pukeutui perinteiseen tapaan pitkään ja valkoiseen hääpukuun, mutta silti oli tärkeää, että hääpuku oli oman tyylin mukainen ja omalle vartalolle sopiva. Omannäköisyyden tärkeyttä korosti lähes jokainen vastaaja. Joillekin persoonallisuus oli jopa yksi tärkeimmistä syistä tehdä hääpuku itse, kuten edellä selvisi (ks. 8.3.2).

Kuva 7. Prinsessamainen hääpuku.

Entwistlen (2000, 32, 49) mukaan länsimaissa ei kuitenkaan voida välttää sen hetkisen muodin vaikutusta. Ajan muoti vaikuttikin monen morsiamen hääpuvun suunnitteluun, sillä useat etsivät inspiraatiota omalle hääpuvulleen ajankohtaisista häälehdistä

ja -blogeista, jotka esittivät kyseisen ajankohdan hääpukumuotia. Morsiamet yhdistelivät ajanmukaisista hääpuvuista itselleen sopivia elementtejä omaksi, itselle sopivaksi kokonaisuudeksi. Muoti siis vaikutti monen morsiamen hääpuvun suunnitteluun, vaikka kokonaisuudesta syntyikin persoonallinen.

Ajan muoti ja häälehtien selailu vaikutti puvun ideointiin. (Morsian 55)

Ostin häälehtiä ja katselin näistä ns. häämuotia ja näkemästäni kuvituksesta yhdistelin oman puvun. (Morsian 40)

Osa morsiamista halusi kuitenkin nimenomaan erottautua vallitsevasta muodista, sillä se ei miellyttänyt. Esimerkiksi vuosina 2016 ja 2017 naimisiin menneet vastaajat eivät kokeneet nykymuotia omakseen:

En voi kuvitella itselleni valkoista, olkaimetonta, pitkähelmaista eli nykymuodin mukaista mekkoa. Se sopii tyttömaiselle luonteelle, mitä minä en ole. (Morsian 53)

En voisi kuvitella käyttäväni sellaista hääpukua, jollaisen suurin osa tämän päivän morsiamista vetää ylleen: olkaimetonta ja korsettiselkäistä, jossa on epämääräisiä bling -koristeita ja materiaalina jotain kiiltävää taftia. Minusta ne ovat mauttomia ja persoonattomia. (Morsian 9)

Kuva 8. Selkeälinjainen, 50-luvulta viitteitä saanut hääpuku.

Huomattavan suuri osa vastanneista morsiamista suosi yksinkertaisia linjoja. Kaikkiaan 24 morsianta kuvaili hääpukuaan tai tyyliään yksinkertaiseksi. Sama määrä myös erikseen mainitsi, ettei halunnut ”kermakakkua” tai ”prinsessamaista” hääpukua. Samoin kuin Churchin (2003, 14–17) haastattelemat morsiamet, tähän tutkimukseen osallistuneet halusivat hääpuvuikseen pukuja, jotka olivat naisellisia, mutta kuitenkin hillittyjä ilman ylenpalttisia koristeita. Yksinkertaista pidettiin kauniina ja röyhelöitä sekä muita ”hörsötyksiä” kauhisteltiin, mikä näkyi aineistossa myös niiden puuttumisena. Vain harvoja pukuja kuvailtiin prinsessaisiksi ja suurihelmaisiksi.

[En halunnut] hyvin runsaasti koristeltua, röyhelöistä tai kermakakkumaista pukua, sillä pidän yksinkertaisista ja selkeälinjaisista puvuista. (Morsian 48)

[En halunnut] tönkköä ja valtavaa prinsessapukua tai pukua jossa on kimallusta tms. Koska se ei olisi ollut yhtään tyyliäni. (Morsian 7)

Menneiden vuosikymmenin muotia ihannoitiin erityisesti viime vuosina. Seitsemästä vintage-henkisestä hääpuvusta vain yksi oli valmistettu ennen vuotta 2014 ja neljä vuonna 2016. Selvästi eniten ihannoitiin 50-luvun leveähelmaista muotia ja Grace Kellyn kaunista hääpukua. Viitteitä haettiin myös 30-, 40- ja 60-luvuilta.

Kuva 9. Grace Kellyn ja Cambridgen herttuattaren hääpukujen inspiroima hääpuku.

Osa morsiamista haki inspiraation häähakuunsa vielä kauempaa historiasta ja teki muista häähuvuista selvemmin erottuvan, persoonallisen huvun itselleen. Yksi morsian valmisti häähukunsa keskiaikaisella mallilla, jossa oli levenevät hihat ja kelttisolmuin kirjottu vyö. Toinen morsian taas teki maalaishäihinsä suomalaista kansallispukua muistuttavan häähuvun antamaan viitteitä tanhuharrastuksestaan (kuva 10). Kolmas taas valmisti itselleen saamen pukua muistuttavan häähuvun morsius-satiinista ja pitsistä.

Kuva 10. Suomalaisen kansallispuvun mallilla valmistettu häähuku.

Persoonallisuutta luotiin häähukuihin myös yksityiskohdilla. Yksityiskohdilla häähuvusta saattoi tehdä vielä omannäköisemmän ja lisätä siihen jopa yllätyksellisyyttä. Esimerkiksi yhden häähuvun laahuksen vuori oli leopardikuvioista satiinia, joka kääntyi näkyviin, kun helman nosti tanssiessa käsivarrelle. Metsäteemaisissa häissä käytettävään pukuun taas lisättiin aitoja neilikkeitä koristeeksi helmaan. Yhden morsiamen ”jotain sinistä” sen sijaan oli miehustan yläreunaan sijoitettu, vanha nyplätty pitsi, jossa oli hieman sinistä. Lisäksi erilaiset kirjontakuviot, ruusukkeet ja pitsikuviot loivat omannäköisyyttä häähukuihin.

Kuva 11. Metsäteemaisiin häihin valmistettu hääpuku, jossa on koristeena aitoja neilikoita.

Vaikka perinteinen valkoinen ja pitkä hääpuku olikin suurimman osan valinta, perinteisestä puvustakin suunniteltiin persoonallinen. Persoonallisuus syntyi itse suunnittelusta kokonaisuudesta, tietyn ajankohdan ihanteiden seuraamisesta, yksityiskohdista tai kokonaan poikkeamalla yleisestä hääpukumuodista. Persoonallisuus saattoi näkyä myös tekniikan valinnassa, kuten hääpuvun virkkaamisessa ompelun sijaan.

9 Luotettavuus

Luotettavuuden arvioinnissa tulee ottaa huomioon tutkijan rooli tutkimuksellisten valintojen ja tulkintojen tekijänä, sillä laadullista tutkimusta leimaa tutkijan vahva subjektiviteetti (Eskola & Suoranta 1998, 208, 210). Olenkin pyrkinyt kuvamaan tarkasti menetelmävalintani ja aineiston analyysimenetelmät sekä havainnollistamaan tulkintojani aineistoviittauksilla ja valokuvilla, jotta tutkimusprosessi olisi läpinäkyvä ja siten luotettava.

Tutkimusaineisto kerättiin internetin välityksellä, joten aineisto perustuu internetin käyttömahdollisuuteen ja hääpuvun tehneiden omaan aktiivisuuteen. Tässä tutkimuksessa tutkittiin 2000-luvulla tehtyjä hääpukuja, joten saattoi olettaa kohderyhmän olevan nuorehkoja henkilöitä ja siten myös internetin käyttäjiä. Verkkokyselyä jaettiin pääosin käsityön harrastajien ja häitä suunnittelevien Facebook-ryhmissä sekä keskustelufoorumeilla, joten vastaajien voi olettaa olevan enimmäkseen sellaisia käsityön harrastajia, jotka ovat myös aktiivisia sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksen voi siis ajatella edustavan hyvin tällaisia hääpuvun tekijöitä, mutta tutkimuksen ulkopuolelle on voinut jäädä internetiä vähemmän, ja erityisesti sosiaalista mediaa, käyttäviä henkilöitä.

Tutkimuksen aineisto on kuitenkin edustava, sillä se kattaa melko hyvin koko tutkittavan ajanjakson 2000-2017. Vastauksen painottuvat vain vähän viime vuosiin. Samoin eri ikäisinä naimisiin menneet ovat edustettuina, vaikka useimmat menivätkin naimisiin melko saman ikäisinä kuin yleisissä avioliittotilastoissa on esitetty. Lisäksi käsityötaustaltaan erilaisia vastaajia on tavoitettu. Vain yksittäisiä käsitöitä tekeviä vastasi tutkimukseen huomattavasti vähemmän, mikä on ymmärrettävää, sillä hääpuvun tekeminen vaatii käsityötaitoja. Verkkokyselyn oli tarkoitus tavoittaa vastaajia koko Suomen alueella, mutta jotkin kanavat, kuten tekstiilityönohjaajaopiskelijoiden sähköpostilistat, painottivat Etelä-Suomen aluetta, mikä saattaa osaltaan vaikuttaa siihen, että suurin osa vastaajista asuu Etelä-Suomessa. Tutkimusaineisto edustaa kuitenkin jossakin määrin koko Suomea.

Verkkokyselyni koostui taustatietoja lukuun ottamatta avoimista kysymyksistä. Avoimet kysymykset mahdollistivat vapaan vastaamisen kysymyksiin rajoittavien, valmiiden

vastausvaihtoehtojen sijaan sekä ilman, että tutkijan läsnäolo vaikuttaisi vastaamiseen. Vapaa kirjoittaminen onkin hyvä tapa kertoa omista kokemuksista. Verkkokyselyn avointen kysymysten riskinä on kuitenkin aina tutkimuksen kannalta olennaisten kysymysten väliin jättäminen sekä niukka tai aiheen ohi vastaaminen (Valli 2001, 111). Osa vastaajista kirjoittikin vain muutaman sanan vastauksia, mutta lyhyet vastaukset olivat niukkuudesta huolimatta aihetta kuvaavia. Haastattelussa olisi ollut mahdollisuus tarkentaa näitä lyhyempiä vastauksia ja varmistaa, että kaikki tutkimuksen kannalta mielekkäät aiheet tulevat käsitellyiksi. Monet vastasivat kyselyyn kuitenkin hyvin kattavasti pitkin tarinoin. Väärinymmärtämisen ongelmaakaan ei siis näyttänyt olevan. 42 vastaajaa 59 vastaajasta kirjoitti myös lisää tietoja hääpuvun valmistusprosessistaan viimeiseen kysymykseen, jossa oli mahdollisuus kertoa, mitä muuta tulisi mieleen aiemmin esitettyjen kysymysten lisäksi. Pääosin vastaukset olivat siis hyvin kattavia ja selviä eikä osan lyhyemmät vastaukset tai pienet epäselvyydet, jotka jätin analyysistä pois, haitanneet.

Koska verkkokyselyn vastaukset ovat valmiiksi sähköisessä muodossa, välttyään mahdollisilta koodausvirheiltä (Miettinen & Vehkalahti 2013), mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Aineiston analyysissä hääpuvun merkityksiä sekä itse tekemisen syitä ja merkityksiä samoin kuin hääpukuja kuvaavat ilmaisut olivat pääosin hyvin selkeitä. Esimerkiksi yksi vastaajista (M19) kirjoitti: ”Ei löytynyt sopivaa kaupasta.” Tämän lausuman koodasin sanoilla ’ei löytynyt mieleistä valmiina’ ja liitin myöhemmin tarjonnan luokkaan, joka muotoutui lopulta myös yhdeksi laajemmaksi teemaksi tutkittaessa hääpuvun itse tekemisen syitä. Epäselvät kohdat jätin analysoimatta mahdollisten virheiden välttämiseksi. Aineiston analyysi oli luonteeltaan hyvin syklistä, sillä jouduin usein palaamaan jo analysoimiini vastauksiin ja korjaamaan löydettyjä koodeja entistä kuvaavimmiksi. Useiden analysointikierrosten yhteydessä vertasin myös aineistona olevia valokuvia kirjoitettuihin kuvauksiin hääpuvuista, mikä lisäsi kuvausten tarkkuutta ja siten analyysin luotettavuutta.

Kyselyn vastauksissa alkoivat toistua erilaiset ilmaisut samoista asioista. Voidaan siis ajatella aineiston alkavan lähentyä kylläntymistä eli sitä, etteivät uudet kyselyvastaukset enää tuottaisi paljoa uutta tietoa hääpuvun tai hääpuvun itse tekemisen syistä ja merkityksistä (vrt. Eskola & Suoranta 1998, 62–63). Aineistossa on nähtävissä myös paljon samantyyllisiä hääpukuja, kuten perinteisiä linjoja noudattavia pukua. Ei voida

kuitenkaan ajatella aineiston kuvaavan kattavasti kaikenlaisia itse tehtyjä hääpukuja, sillä erilaiset luovat ratkaisumahdollisuudet ovat rajattomat. Aineistossa toistuu kuitenkin suuria linjoja.

Tutkimukseni kuvaa hyvin rajattua ilmiötä, hääpukujen itse tekemistä ja itse tehtyjä hääpukuja. Näiden kautta tarkastelin myös yleisesti hääpuvun merkitystä morsiamille, mutta tutkimus edustaa käsityön harrastajien ajatuksia hääpuvun merkityksellisyydestä eikä siten välttämättä ole yleistettävissä koskemaan suomalaisten morsianten yleistä suhtautumista hääpukuun, vaikka tulokset ovatkin samansuuntaisia aiemmin tehtyjen hääpukuihin liittyviä asenteita käsittelevien pro gradu -tutkielmien kanssa. Muiden tulosten, hääpuvun itse tekemisen syiden ja itse tehtyjen hääpukujen, voidaan siis kuitenkin ajatella jossain määrin olevan yleistettävissä koskemaan henkilöitä, jotka ovat 2000-luvulla tehneet hääpukunsa itse. Itse tekemisen eri perustelut toistuvat aineistossa useaan kertaan samoin kuin perinteisyys itse tehdyissä hääpuvuissa. Voidaan siis ajatella hääpukunsa itse tekevien mahdollisesti suosivan toisaalta valkoista ja pitkää hääpukua ja toisaalta persoonallisuutta, vaikka tarkempia linjoja onkin mahdotonta kertoa.

10 Pohdinta

Tutkimukseni tarkoituksena oli tutkia Suomessa 2000-luvulla itse tehtyjä hääpukuja. Kiinnostuksen kohteena olivat hääpuvun ja käsityön merkitykset itse hääpukunsa tehneelle morsiamelle. Lisäksi tarkoituksena oli tarkastella syitä, miksi osa morsiamista on tehnyt hääpukunsa itse, sekä eritellä, millaisia hääpukuja on tehty itse.

Tämän tutkimuksen perusteella hääpuvulla on erityinen asema. Suurin osa morsiamista valitsi perinteiseksi mielletyn, valkoisen hääpuvun, mikä merkitsi toisaalta perinteiden kunnioittamista, mutta toisaalta valkoinen nähtiin yksinkertaisesti vain ainoana oikeana hääpuvun värinä. Harvalle morsiamelle valkoinen väri enää symboloi neitsyyttä, mutta symboliikkaa ei ole unohdettu, sillä osa ei kokenut valkoista väriä sopivaksi pitkän avioliiton jälkeen tai mennessään toista kertaa naimisiin (vrt. Church 2003).

Hääpuvun merkitys morsiamelle riippuu luonnollisesti siitä, kuinka morsian suhtautuu häihin ylipäätään. Jos morsian koki avioliiton olevan hänelle vain juridinen päätös, hän ei pitänyt hääpukuaankaan erityisen tärkeänä, mutta silti halusi pukeutua juhlavasti tilaisuutta varten sekä kunnioittaa muita pukeutumalla odotetulla tavalla. Useimmille morsiamille hääpuvulla on kuitenkin erityistä arvoa, mikä näkyy niin tietyn hääpuvun mallin unelmoinnissa kuin erityisenä panostuksena pukuun. Monille hääpuku on tunteita herättävä muisto, josta ei haluta luopua, ja osalle hääpukuun liittyy jopa jotakin pyhää (vrt. Otnes & Pleck 2003, 82; Friese 1997).

Hääpuvun itse tekemisen lähtökohdat voidaan jakaa tarjontaan ja identiteettiin liittyviksi vastaavasti kuin Wolf ja McQuitty (2011) jakavat DIY-toiminnan motiivit. Tarjontaan liittyvät syyt kattavat taloudelliset hyödyt, tyytymättömyyden tarjontaan eli ajan muotiin tai laatuun, istuvuuden toiveet, ongelmat saatavuudessa sekä ekologiset ja eettiset arvot. Identiteettiin liittyvät syyt sen sijaan kytkeytyvät morsianten haluun näyttää omaa yksilöllisyyttään ja erottua muista sekä käsityön harrastuneisuuteen ja ammattilaisuuteen. Lähes kaikki morsiamet mainitsivat säästävänsä tekemällä hääpukunsa itse, joten taloudellisten syiden voidaan nähdä olevan yksi tärkeimmistä motiiveista hääpuvun itse tekemiselle samoin kuin Wolfin ja McQuittyn (2011) mukaan säästäminen ja järkevä rahankäyttö ovat motivoivin syy DIY-toiminnalle. Kuitenkin vain osalle morsiamista

säästäminen ja harkitut kulutusvalinnat olivat ainoa tai ensisijainen syy. Monet yksinkertaisesti halusivat tehdä hääpukunsa itse, sillä se oli tärkeää heille. Tärkeämpänä pidettiin usein myös mahdollisuutta saada omannäköinen ja ainutlaatuinen hääpuku, vaikka samalla saattoikin säästää rahaa. Persoonallisuus ja erottuminen muista oli hyvin tärkeää useimmille morsiamille, kuten Otnes ja Pleck (2003, 6) myös korostivat tutkimuksessaan.

Itse tekemisen merkitys kytkeytyy valmistusprosessin merkitykseen ja käsityön arvoon. Hääpuvun tekeminen on tuuteorientoitunutta käsityötoimintaa, sillä tekemisen lähtökohtana on tarve valmistaa tiettyyn tilaisuuteen puku. Itse tekemisen merkityksissä ilmenee kuitenkin käsityöprosessin merkitys morsiamille. Hääpuvun valmistusprosessi saatettiin kokea henkisenä valmistautumisena häihin ja avioliittoon. Lisäksi valmistusprosessi oli monelle morsiamelle voimaannuttava kokemus, joka haasteiden kautta kääntyi mahdollisuudeksi olla erittäin ylpeä omasta saavutuksestaan. Prosessin päättyessä tekijä oli mahdollisesti vahvistanut taitojaan sekä siten myös identiteettiään käsityöntekijänä ja itsetuntoaan vastaavasti kuten Pölläsen (2006, 67–74) haastattelemat käsityönharrastajat. Itse tekemisen koettiin tuovan erityistä lisäarvoa hääpuvulle, sillä itse tehdyn ajateltiin olevan arvokkaampi kuin valmiina ostettu olisi voinut koskaan olla. Tutkimus tuo siis esille myös käsityön arvoa (vrt. Heikkinen 2004, 75–76). Itse tekemällä hääpukuun kiinnytettiin erityisellä tavalla, joten sen lisäksi, että hääpuku oli muisto tärkeästä päivästä, omana luomuksena siitä oltiin vielä haluttomampia luopumaan. Kojonkoski-Rännäli (1995, 55) näkeekin itse tehtyjen tuotosten rakentavan minäkuvaa sekä itsetuntoa ja sen vuoksi olevan tekijälleen hyvin tärkeitä.

Perinteen ja muodin vaikutus itse tehtyjen hääpukujen malleihin on ilmeinen. Morsiamilla näytti olevan selkeä käsitys perinteisestä hääpuvusta: se on valkoinen ja pitkä. Selvä enemmistö myös tässä tutkimuksessa teki itselleen hääpuvun kyseisenlaisilla ominaisuuksilla seuraten eri aikojen hääpukumuotia ja omia mieltymyksiään. Saatettiin kuitenkin kokea jopa jonkinlaista painetta pukeutua perinteisellä tavalla hääpäivänä, jotta esimerkiksi sukulaiset eivät olisi loukkaantuneet. Normien rikkominen voisi johtaa arvosteluun, joten mieluummin mukaudutaan. Morsiamella on vapaus valita hääpukunsa, mutta hän kuitenkin valitsee sen kulttuurin ja perinteiden rajoissa (vrt. Entwistle 2000, 138). Juuri siksi valkoinen hääpuku onkin Friesen (1997) mukaan säilyttänyt suosionsa.

Vaikka suurin osa morsiamista pukeutui perinteiseksi miellettyyn hääpukuun, hääpuvun tuli silti olla persoonallinen ja ainutlaatuinen. Oman persoonan ja identiteetin ilmentäminen tehtiin kuitenkin yleensä perinteiden rajoissa muokkaamalla hääpuvun perinteiset elementit omannäköiseksi kokonaisuudeksi. Myös tässä tutkimuksessa siis ilmeni Simmelin (1957) jo vuosikymmeniä sitten kuvaama erottautumisen ja samanmukaisuuden jännite. Toisaalta ei ollut harvinaista poiketa perinteisyydestä esimerkiksi värien suhteen. Siten tutkimus osoittaa myös vapautta erottua valtavirrasta sekä tehdä hääpuvustaan ja häistään täysin omanlaiset. Ilmeni persoonallisuus perinteiden rajoissa tai niistä selvästi poiketen, yksilöllisyys oli morsiamille hyvin tärkeä arvo. Yksilöllisyyden ihannointi onkin leimannut aikaamme, joten ei ole yllättävää, että se ilmenee myös unelmien hääpuvun hankinnassa.

Hääpukuja on tutkittu Suomessa suhteellisen vähän, joten jatkotutkimukselle on tarvetta. Tässä tutkimuksessa kohderyhmänä olivat 2000-luvulla hääpukunsa itse tehneet morsiamet, mutta tutkimuksessa voitaisiin keskittyä muihinkin ryhmiin. Etula (2007) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan naisparien hääpukeutumista, mutta olisi kiinnostavaa tarkastella myös esimerkiksi eri ikäisten, eri uskontojen edustajien tai toista kertaa avioituvien hääpukuja. Tämän tutkimuksen myötä kiinnostuin myös arvoista, joita ilmaistaan hääpukeutumisella. Olisi kiinnostavaa syventyä tarkemmin esimerkiksi siihen, kuinka henkilökohtainen vakaumus ilmenee hääpukeutumisessa. Hääpuvun merkityksistä ja asenteista hääpukua kohtaan ei ole myöskään tehty Suomessa laajempaa, ajankohtaista tutkimusta. Olisikin mielenkiintoista nähdä, ovatko asenteet muuttuneet viime vuosikymmenien aikana, sillä hääpukujen trendit ja käsitykset avioliitosta ovat kuitenkin jatkuvassa muutoksessa.

Tässä tutkimuksessa merkittäväksi nousi hääpuvun valmistusprosessi. Suomessa on aiemmin lähinnä keskitytty hääpuvun valintaan liittyviin kysymyksiin. Olisikin kiinnostavaa tutkia syvemmin hääpuvun valmistusprosessia ja sen merkitystä morsiamelle. Tässä tarkasteltiin itse tekemisen prosessia, jonka tutkimusta voitaisiin syventää esimerkiksi haastatteluilla, mutta kiinnostava tutkimuskohde olisi myös hääpuvun teettämisprosessi ja sen merkitys.

Lähteet

- Alasuutari, P. (1994). *Laadullinen tutkimus*. (2., uud. p.). Tampere: Vastapaino.
- Aikasalo, P. (2006). Käsityöt osana naisten elämää. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 40–54). Hamina: Akatiimi.
- Anttila, P. (1983). *Prosessi vai produkti? Tutkimus käsityön asenteista ja arvopäämääristä*. Helsinki: Kouluhallitus.
- Anttila, P. (1993). *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Porvoo: WSOY.
- Anttila, P. (2005). *Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta*. Hamina: Akatiimi.
- Atkinson, P. (2006). Do it yourself: Democracy and Design. *Journal of Design History*, 19(10), 1-10.
- Boden, S. (2001). ‘Superbrides’: Wedding Consumer Culture and the Construction of Bridal Identity. *Sociological Research Online*, 6(1).
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bradley Johnson, H. & Clay Johnson, D. (2003). Introduction. Teoksessa H. Bradley Johnson & D. Clay Johnson (toim.), *Wedding Dress Across Cultures* (s. 1–4). Oxford: Berg.
- Church, K. (2003). Something Plain and Simple? Unpacking Custom-made Wedding Dresses from Western Canada (1950–1995). Teoksessa H. Bradley Johnson & D. Clay Johnson (toim.), *Wedding Dress Across Cultures* (s. 5–21). Oxford: Berg.
- Delamore, P. (2006). *The Perfect Wedding Dress*. Buffalo: Firefly Books.

- Eicher, J. (2001). Dress, Gender and the Public Display of Skin. Teoksessa J. Entwistle & E. Wilson (toim.), *Body Dressing* (s. 233–252). Oxford: Berg.
- Entwistle, J. (2000). *The Fashioned Body. Fashion, Dress and Modern Social Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Entwistle, J. (2001). The Dressed Body. Teoksessa J. Entwistle & E. Wilson (toim.), *Body Dressing* (s. 33–58). Oxford: Berg.
- Entwistle, J. & Wilson, E. (2001). Introduction. Teoksessa J. Entwistle & E. Wilson (toim.), *Body Dressing* (s. 1–9). Oxford: Berg.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Etula, K. (2007). Erilaisia morsiamia. Tutkimus parisuhteensa naisen kanssa rekisteröivien naisten hääpukeutumistyyleistä ja niiden merkityksistä. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Friese, S. (1997). A Consumer Good in the Ritual Process: The Case of the Wedding Dress. *Journal of ritual studies* 11, 47–59.
- Gillis, John R. (1997): *A World of Their Own Making. Myth, Ritual, and the Quest for Family Values*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Heikkinen, K. (2004). Käsillä tekemisen merkitykset. Teoksessa T. Kupiainen (toim.), *Käsillä tehty* (s. 73–81). Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2004). *Tutki ja kirjoita*. (10. osin uud. Laitos ed.). Helsinki: Tammi.

- Honkavaara, N. (2003). Pukeutumisen kontekstuaalisuus. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A.-M. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s. 269–287). (2. korjattu painos). Helsinki: Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.
- Ikonen, T. (2011). Valkoiset kirkkohäät. Bourdieun habitus-käsitteen soveltaminen kolmen sukupolven morsianten hääpukeutumiseen tutkimiseen. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Ingraham, C. (2008). *White Weddings. Romancing Heterosexuality in Popular Culture*. (2. painos). New York: Routledge.
- Jallinoja, R. (2000). *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Kaiser, S. (1998). *The Social Psychology of Clothing. Symbolic Appearances in Context*. Second Edition Revised. (Second printing). New York: Fairchild Publications.
- Karppanen, E. (1992). Suomalainen morsiuspuku 1930–1990. Haastattelututkimus Etelä-Karjalaisen morsiuspuvun valinnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Koponen, J.-M. (2010). Perinteisesti ja persoonallisesti vihkipäivään. Suomalaisten 2000-luvun morsiamien kuvauksia morsiuspuvuistaan sekä morsiuspukujen hankinnasta ja niiden häiden jälkeisestä käytöstä. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Kojonkoski-Rännäli, S. (1995). *Ajatus käsissämme. Käsityön käsitteen merkitysisällön analyysi*. Turku: Turun yliopisto.
- Koskennurmi-Sivonen, R. (2003). Vaatetus, pukeutuminen ja muoti – ero ja erottamattomuus. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A.-M. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s. 1–16). (2. korjattu painos). Helsinki: Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.

- Laaksonen, S., Matikainen J. & Tikka, M. (2013). Tutkimusotteita verkosta. Teoksessa Laaksonen, S., Martikainen, J. & Tikka, M. (toim.), *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (s. 68–83). Tampere: Vastapaino.
- Lehto, M.-L. (2001). “Hääpäivänään, jos milloinkaan, nuori nainen haluaa olla kaunis”. Teoksessa I. Savolainen (toim.), *Häät. Bröllop* (s. 80–121). Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.
- Lehtola, T. (1993). Hääpukuun liitettävät asenteet ja käsitykset. Asennetutkimus nykypäivän morsiamille Etelä-Pohjanmaan alueella. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Lepistö, J. (2006). Käsityöoppiaineen tulevaisuuden haasteet luokanopettajakoulutuksessa. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 158–166). Hamina: Akatiimi.
- Luutonen, M. (2002). Käsityötuotteisiin ja -palveluihin liitetty merkitykset. Teoksessa M. Luutonen & A. Äyväri (toim.), *Käsin tehty tulevaisuus. Näkökulmia käsityörittäjyyteen* (s. 72–101). Helsinki: Sitra.
- Luutonen, M. (2006). Käsityöläisyyden tulevaisuus. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 174–185). Hamina: Akatiimi.
- Luutonen, M. (2007). *Tuotesuhteita. Pohdintoja ihmisistä ja tuotteista*. Hamina: Akatiimi.
- Melchionne, K. (1999). Of Bookworms and Busybees: Cultural Theory in the Age of Do-It-Yourselfing. *The Journal of aesthetics and art criticism* 57(2), 247-255.
- Miettinen, J. & Vehkalahti, K. (2013). Verkkokyselytutkimuksen otoksen valinta. Teoksessa Laaksonen, S., Martikainen, J. & Tikka, M. (toim.), *Otteita verkosta:*

- Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät (s. 84–104). Tampere: Vastapaino.
- Otnes, C. & Pleck, E. (2003). *Cinderella dreams: The Allure of the Lavish Wedding*. Berkeley: University of California Press.
- Paajanen, P. (2007). *Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007*. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Pöllänen, S. (2006). Elämä ilman käsitöitä – mitä se on? Käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 174–185). Hamina: Akatiimi.
- Pöllänen, S. & Kröger, T. (2006). Kokonainen ja ositettu käsityö paradigmamaailmoina: näkökulmia ja tulevaisuudensuuntia. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 174–185). Hamina: Akatiimi.
- Raunio, A.-M. (2003). Rajoja, reunoja, vaatteita ja tiloja. Teoksessa R. Koskenmurti-Sivonen & A.-M. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s. 51–76). (2. korjattu painos). Helsinki: Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.
- Räsänen, P. & Sarpila, O. (2013). Internet-lomake vai ei? Verkkokyselylomake postikyselyistä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. Teoksessa Laaksonen, S., Martikainen, J. & Tikka, M. (toim.), *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (s. 68–83). Tampere: Vastapaino.
- Simmel, G. (1957). Fashion. *American Journal of Sociology*, 62(6), 541-558.
- Suomen virallinen tilasto. (2016a). Siviilisäädyn muutokset. Helsinki: Tilastokeskus.
Haettu 9.3.2017 osoitteesta
http://www.stat.fi/til/ssaaty/2015/ssaaty_2015_2016-04-21_tie_001_fi.html

- Suomen virallinen tilasto. (2016b). Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 10.4.2017 osoitteesta
http://www.stat.fi/til/sutivi/2016/sutivi_2016_2016-12-09_tie_001_fi.html
- Sweetman, P. (2001). Shop-Window Dummies? Fashion, the Body, and Emergent Socialities. Teoksessa J. Entwistle & E. Wilson (toim.) *Body Dressing* (s. 59–77). Oxford: Berg.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Valli, R. (2001). Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Välisalo, M. (2005). Jotain vanhaa ja jotain uutta. Tutkimus perinteen ja muodin vaikutuksesta suomalaiseen 1920–1980-lukujen morsiuspukuun. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Käsityötieteen pro gradu -tutkielma.
- Winge, T. & Eicher, J. (2003). The American Groom Wore a Celtic Kilt: Theme Weddings as Carnavalesque Events. Teoksessa H. Bradley Johnson & D. Clay Johnson (toim.), *Wedding Dress Across Cultures* (s. 207–218). Oxford: Berg.
- Wolf, M. & McQuitty, S. (2011). Understanding the Do-it-yourself Consumer: DIY Motivations and Outcomes. *AMS Review* 1(3), 154–170.

Liitteet

LIITE 1: Verkkokysely

Tämän kyselyn tarkoituksena on kerätä tietoa itse itselle tehdyistä hääpuvuista Helsingin yliopistossa toteutettavaa pro gradu -tutkielmaa varten. Kiinnostuksen kohteena ovat toisaalta hääpuvun merkityksen ja toisaalta käsityön merkitys puvun valinnassa. Jos olet valmistanut hääpukusi itse joko kokonaan tai osittain, sovit vastaajaksi kyselyyn. Kaikki vastaukset ovat arvokkaita tutkimukseni kannalta ja käsitellään luottamuksellisesti.

Halutessasi voit pyytää lisätietoja kyselystä tai yleisesti tutkimuksestani ottamalla yhteyttä sähköpostitse osoitteeseen saila.hellsten@helsinki.fi

Suuri kiitos vastaamisesta jo etukäteen!

Itse tehty hääpuku

TAUSTATIEDOT

- Asuinpaikka ☐ Etelä-Suomi
☐ Länsi-Suomi
☐ Keski-Suomi
☐ Itä-Suomi
☐ Oulun seutu
☐ Lappi

Naimisiinmenovuosi

Ikä
naimisiinmenohetkellä

- ☐ Alle 20
- ☐ 20-24
- ☐ 25-29
- ☐ 30-34
- ☐ 35-39
- ☐ 40-44
- ☐ 45-49
- ☐ 50-54
- ☐ 55-59
- ☐ 60 tai enemmän

Millainen
käsityöntekijä olet?

- ☐ Teen satunnaisesti käsitöitä
- ☐ Harrastan käsitöitä
- ☐ Olen kokenut käsitöiden tekijä
- ☐ Minulla on käsityöalan ammattitutkinto

[illegible]

Oletko
tehnyt
muita
hääpukuja?

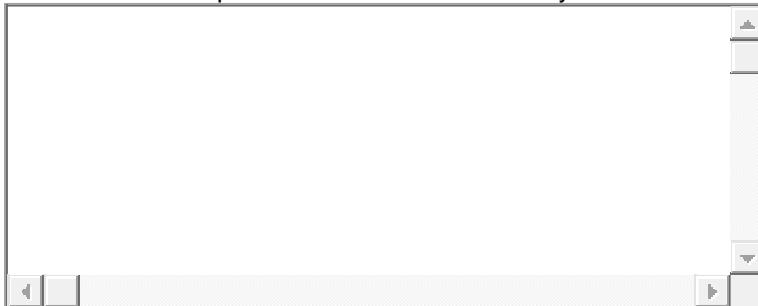
- ☐ Kyllä
- ☐ En

HÄÄPUKU

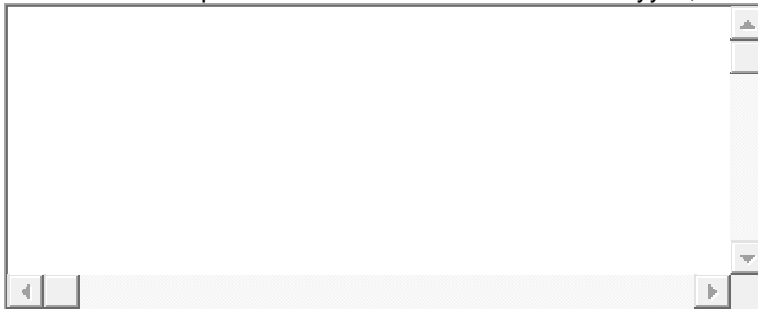
Millä perusteilla valitsit hääpukusi mallin? Oliko päätös helppo?

A large, empty rectangular text box with a thin border. It has a small scroll bar on the right side and a small scroll bar at the bottom.

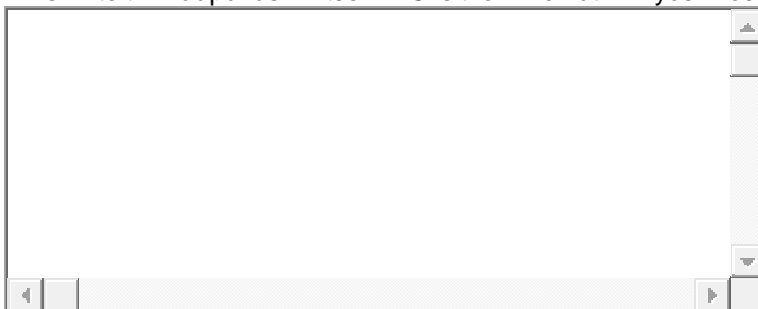
Suunnittelitko pukusi itse vai käytitkö valmiita kaavoja tai ohjeita?

A large, empty rectangular text box with a thin border. It has a small scroll bar on the right side and a small scroll bar at the bottom.

Kuvaile hääpukuasi. Kuvaile sen tyyliä, mallia ja materiaaleja.

A large, empty rectangular text box with a thin border. It has a small scroll bar on the right side and a small scroll bar at the bottom.

Miksi teit hääpukusi itse? Olisitko voinut myös ostaa tai teettää hääpukusi?

A large, empty rectangular text box with a thin border. It has a small scroll bar on the right side and a small scroll bar at the bottom.

Mitä hääpuvulle tapahtuu / tapahtui häiden jälkeen?

Millaista hääpukua et olisi voinut kuvitella valitsevasi? Miksi?

Mitä muuta haluaisit kertoa hääpuvustasi tai sen valinta- ja valmistusprosessista?

Jos mahdollista, liitä mukaan kuva hääpuvustasi tai linkki ja nimimerkki verkossa olevaan kuvaan esim. blogissa tai keskustelupalstalla. Valokuvaasi käytetään vain apuna tuloksia analysoitaessa ja mahdollisena havaintovälineenä raportissa.

LIITE 2: Analyysirunko

1. Mikä merkitys hääpuvulla on morsiamelle?

Perinteinen hääpuku

Teemaan liittyvät luokat:

perinteinen hääpuku

neitsyyden symboli

Hääpuku erottuu muista vaatteista

Teemaan liittyvät luokat:

hääpuku erityinen

ainutlaatuisuus

kertakäyttöisyys

tietty malli ollut tiedossa jo vuosia ennen häitä

päivä kaunottarena

tunnearvo

häiden jälkeinen käyttö

2. Miksi hääpuku tehdään itse?

Tarjontaan liittyvät syyt

Teemaan liittyvät luokat:

taloudellisuus

ei löytynyt mieleistä valmiina

laatu

istuvuus

saatavuus

valmiin puvun etsimisen vaivalloisuus

valmiina ostetun korjausten ja muutosten työläys

selkeä oma visio puvusta

halu kontrolloida valmistusprosessia itse

eettisyys
ekologisuus

Identiteettiin liittyvät syyt

Teemaan liittyvät luokat:

oman identiteetin ilmentäminen
ainutlaatuisuus
halu tehdä itse
itse tekeminen tärkeää
suunnittelun ja tekemisen nautinto
itse tekeminen perinteenä ja periaatteena
varmuus omista taidoista
näyttämisenhalu
ylpeys itse tehdystä
ammatin takia koettiin, että puku oli tehtävä itse
muut odottivat itse tehtyä pukua

Itse tekemisen merkitys

Teemaan liittyvät luokat:

itse tehdyn erityinen arvo
henkinen valmistautuminen häihin
itse tekeminen osa riittä
ylpeys itse tehdystä

3. Millaisia hääpukuja on tehty itse?

Väri

Valkoisen eri sävyt 25

Valkoisen ja muun värin yhdistelmä 10

Muut värit 15

Vaaleansininen 1, Turkoosi 1, Tummansininen 1, Harmaa 2, Musta 1, Punainen 3,
Viininpunainen 3, Vaaleanpunainen 1, Monivärinen 1. vaaleankeltainen 1

Väriä ei mainita 9

Malli

Pitkä 30, kaksi nilkkapituista, Midi 11

A-linjainen 32, Pylväs 8, Prinsessaleikkaus 6, Empire 4, Tanssiaispuku 2, Runsas takaa 3, Puolimerenneito 1, Palloksi pussittuva 1

Kaksiosainen 17

Laahus 8, Lyhyt & takaa pidempi 2

Hihallinen 15, Olkaimet 20, Yksiolkaiminen 1, Olkaimeton 14

Venepääntie 7, Halterneck 5, V-pääntie 5, O-pääntie 4, U-pääntie 3, Neliömäinen pääntie 3, Sydänpääntie 2, Vesiputouskaulus 2, Pystykaulus 1, Savupiippukaulus 1, Syvään uurrettu 1

Avonainen selkä 5, V-selkä 2

Korsetti/korsettimainen 15

Paitamainen 2

Napitus 4, Nyöritys 6

Huntu 3

Vannealushame 4

Viitta 3

Tekniikat

Virkattu puku 2

Kirjonta 13

Värjäys 1

Neulonta 1

Tyyli

Vintage 7: 30-luku 1, 40-luku 2, 50-luku 6, 60-luku 1

Kansallispuku 1, Keskiaikainen 1, Saamen puku 1

Yksinkertainen 24, Perinteinen 1, Ajaton 1, Klassinen 2, Kesäinen 1, Kevyt 2, Rento 3, Romanttinen 2, Prinsessamainen 2

Omannäköinen 5

Muodinmukainen 3

Ei kermakakkua 15, Ei prinsessamaista 9

Materiaali

Satiini 20, Tylli 15, Sifonki 7, Tafti 5, Organza 4, Kreppi 3, Villakangas 2, Sintsi 1, Verhoilukangas 1

Silkki 12, Pellava 5, Puuvilla 4, Villa 4

Polyesteri 3

Pitsi 24

Tekoturkis 1

Kierrätysmateriaali 4

Yksityiskohtia

Pitsikoriste 5, Vyö 3, Laskokset 4, Halkio 1, Helmikirjonta 5, Pistokirjonta 4, Applikaatio 2, Paljetit 1, Aidot neilikat 1, Ruusukkeet 2, Koristenyöri 1